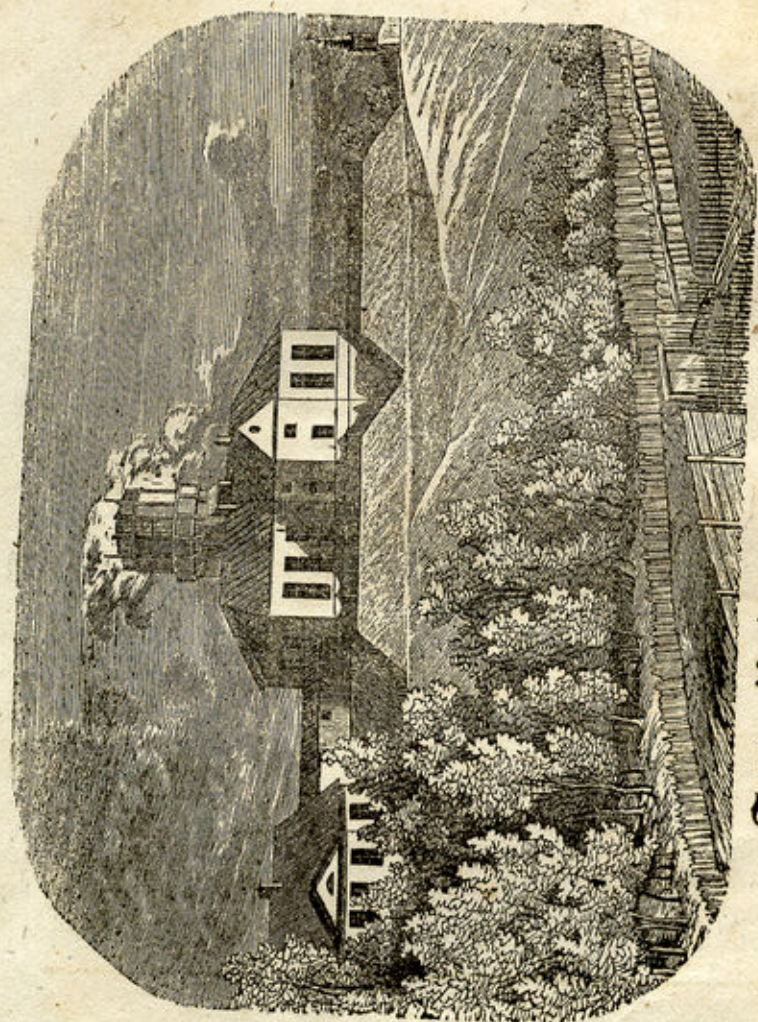

Tarto Univerſitāti Tähttorn.
(Eduna poolt küſieſt alluſõdetud.)

Tarto: ja Wõrroma

K a l e n d e r

epſ

T ä h t - r a m a t

1842

o ajastaja päle, perran

meie

Iſſanda Jēſuſſe Kriſtuſſe

sündimist.

Sel ajastajal om 365 päiwa.

Tartu n

trükkitu J. E. Schünmanni käsja man.

Maſſap kōidetu 10 kop. 3bb.

Der Druck dieses Kalenders, der nicht aus den Ostsee-provinzen ausgeführt werden darf, ist unter der Bedingung erlaubt, daß die gesetzliche Zahl Exemplare der Censurcomitât abgeliefert wird.

Dorpat, den 29. October 1841.

Censor Sahren.

Herausgegeben von der gelehrten Estnischen Gesellschaft zu Dorpat.

Dritter Jahrgang.

Kalendri-tähe selletaminne.

● tähhendap noor fu.	öf. — öfel.
D—eddimenne werand.	n. — naddal.
☼ — täus fu.	f. — fel.
☾—perrammenne werand.	t. — tund.
püh. — pühha.	m. — minut.
per. — perrast.	no. ehk nr. — number.
p. — päiw.	ts. — tössap.
hom. — hommungul	lt. — lát.
e. l. — enne lõunat.	al. — alla.
per. l. — perrast lõunat.	pf. — pik.
öb. — öddangul.	nf. — ninf.

Rats ristikest (**) päiwa man näütwa, et ta frono-wai kerko pühha om, mes kerkun pühhändetas. Üts ristikenne (*) päiwa man tähhendap, et säratsel päiwal mitte kohhus ei peta.

Ilma muudmisse omma ni ülesvantu, kui nemma fatte aastaeest (1840) olliwa. Ent fu mudutamissi woip tähhelepandja inminne mitma aja päle ette ärra-awada, sest temma kõnnip omma teed põlwest põlweni iggawes.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

49 495

AJASTAJA ARVUSTUS.

(1) I. Januar ehk wassse ajastaja ku, 31 päiwa.

Kristusse ümbreikaminne. Luf. 2, 21.		
Näddala ninf naddala päiwa.	Nimme.	Ku ninf ilma muud- misse.
*1 Neljap.	Wassse aj. p.	
2 Redi	Abel, Set	Pehme ilm.
3 Poolp.	Enok	
Püh. per. wassset ajastaja. Josef lát Aigipt. male. Matt. 2, 13—23.		
4 Pühhap.	Metusala	Udsune.
5 Eesp.	Simeon	
*6 Lõisip.	Kolme kun. p.	☼ f. 10, 47 m. öb.
7 Kolmap.	Melkior	
8 Neljap.	Erard	Lummi ninf
9 Redi	Kaspar	tuisk.
10 Poolp.	Paawli p.	
1. P. p. 3. Kunn. p.	Jesüs 12 ajastaja wanna.	Luf. 2, 41—52.
11 Pühhap.	Higinus	Gulla ilm, tormi
12 Eesp.	Reinhold	
13 Lõisip.	Hilarius	☼ f. 7, 36 m. öb.
14 Kolmap.	Robert	ninf ratsafuga.
15 Neljap.	Weliks	
16 Redi	Erdmann	Tuul, wiim, lummi.
17 Poolp.	Lõunis p.	
2. P. p. 3. Kunn. p.	Saja Kanan Kalilea. maal. Jan. 2, 1—11.	
18 Pühhap.	Enraim	Päiwa paiste; ilm
19 Eesp.	Sara	lät tassatjes
20 Lõisip.	Jab. Sebast.	☼ f. 12, 13 m. per. l.
21 Kolmap.	Agnet	selgembas
22 Neljap.	Wintsent	ninf
23 Redi	Emerentia	kõlmembas.
24 Poolp.	Timoteus	Tuisk, lummi.
3 Püh. per. 3 Kun. p.	Piddali többitsef.	Matt. 8, 1—13.
25 Pühhap.	Paawli ümbrek.	Waike ninf ud;
26 Eesp.	Hans	ne; waga pehme
27 Lõisip.	Krisostomus	ilm.
28 Kolmap.	Karel	
29 Neljap.	Samuel	☼ f. 1, 41 m. per. l.
30 Redi	Ida	Minnewal ajast. käw.
31 Poolp.	Anno	we sel kuun ennam-
		baske lõuna- iddatuul.
1 Jan. ts. p. f. 8, 43 m., lt. al. f. 3, 37 m., om pf. 6t. 54 m., nf. 617 t. 6 m.		
10 — — — 8, 27 — — 3, 57 — — 7 30 — — 16 30 —		
20 — — — 8, 10 — — 4, 20 — — 8 10 — — 15 50 —		
8 Jan. tössap fu: f. 10, 1 m. hom. lát alla: f. 1, 48 m. öf.		
13 — — — — 2, 8 — per. l. — — — 7, 48 — hom.		
20 — — — — 12, 13 — öf. — — — 8, 59 — —		
27 — — — — 7, 17 — hom. — — — 2, 15 — per. l.		

(2) II. Webruar ehk Kõundle ku, 28 päeva.

Näddala nink näddala päiwa.	Nimme.	Ku nink ilma muud- misse.
4. Püh. per. 3 Kun. p. Jeesus laiwa pääl. Matt. 8, 23—27.		
1 Pühhap.	Prigitta	Kõlm;
*2 Eesp.	Kõundl. p.	waikne;
3 Toisip.	Hanna	weidikenne
4 Kolmap.	Weronika	
5 Neljap.	Agata	
6 Redi	Perent	• f. 1, 28 m. per. l.
7 Poolp.	Rikard	lumme.
5. Püh. ver. 3 Kun. p. Umbrohhi nissu sean. Matt. 13, 24—30.		
8 Pühhap.	Salomon	Pehme;
9 Eesp.	Apollonia	päiwa paiste;
10 Toisip.	Paulina	kattusse jilguwa;
11 Kolmap.	Euwrosina	uddune taiwas.
12 Neljap.	Karolina	
13 Redi	Benigna	• f. 6, 2 m. hom.
14 Poolp.	Walentin	
9. P. enne lihhawõtte. Tõteggija winamäen. Matt. 20, 1—16.		
15 Pühhap.	Israël	Sulla ilm;
16 Eesp.	Juliana	päiwa paiste;
17 Toisip.	Konstantia	wäga
18 Kolmap.	Konfordia	
19 Neljap.	Susanna	• f. 3, 9 m. hom.
20 Redi	Eukarius	heitlik,
21 Poolp.	Eleonore	
8. P. enne lihhawõtte P. Kõlwja nink mitmasugg-ma. Luk. 8, 4—15.		
22 Pühhap.	Petri piiskop. p.	läätt kõlmembas.
23 Eesp.	Mina	
24 Toisip.	Maddisje p.	Tuul.
25 Kolmap.	Wiktor	
26 Neljap.	Nektor	Lorm
*27 Redi	Redi ja Poolp.	• f. 8, 16 m. hom.
*28 Poolp.	enne lihha heite.	Min. aj. kää. sel. kuun en. lõuna tuul.

1 Feb. ts. p. f. 7, 42 m., lt. al. f. 4, 50 m., om pf. 9 t. 8 m., nf. 6 14 t. 52 m.
10 — — — 7, 19 — — 5, 11 — — 9 50 — — 14 8 —
20 — — — 6, 51 — — 5, 35 — — 11 44 — — 12 16 —

5 Febr. tõssap fu: f. 8, 14 m. hom. lät alla: f. 12, 54 m. õf.
12 — — — 4, 42 — per l. — — — 6, 38 — hom.
20 — — — 3, 35 — õf. — — — 8, 34 — —
28 — — — 6, 3 — hom. — — — 6, 37 — õd.

(3) III. Martš ehk Paasto ku, 31 päiwa.

Näddala nink näddala päiwa.	Nimme.	Ku nink ilma muud- misse.
7. P. enne lihh. P. Kristus kulusatõs omma kannatam. Luk. 18, 31—43.		
1 Pühhap.	Albinus	Wäga waikne
2 Eesp.	Lowisa	ilm.
3 Toisip.	Paasto p.	
4 Kolmap.	Tubha p.	Tuul nink
5 Neljap.	Nurora	rätsak.
6 Redi	Kotwrid	
7 Poolp.	Simo	Heitlik ilm.
1. P. Paastun. Kristus kiusatas kurratist. Matt. 4, 1—11.		
8 Pühhap.	Kuprianus	• f. 12, 28 m. hom.
9 Eesp.	Prudentius	Kewwaj allustap.
10 Toisip.	Mit	p. 12 t. ja 6 12 t.
*11 Kolmap.	Palwe pühha (1. Kwatemb. p.)	Lumme egga
12 Neljap.	Kregor	päiw
13 Redi	Ernst	
14 Poolp.	Matilde	• f. 3, 44 m. per. l.
2. P. Paastun. Kananea maa naine. Matt. 15, 21—28.		
15 Pühhap.	Longinus	Sulla.
16 Eesp.	Kabriel	
17 Toisip.	Truta	Sattap wihma
18 Kolmap.	Patritsius	
19 Neljap.	Josep	Tuul.
20 Redi	Rupert	
21 Poolp.	Venedikt	• f. 8, 17 m. õd.
3. P. Paastun. Kristus ajap kurratit wälja. Luk. 11, 14—28.		
22 Pühhap.	Kawael	Põllu pääl
23 Eesp.	Teoderik	mõnne kottusse
24 Toisip.	Kasimir	palja
*25 Kolmap.	Maria ful.	
26 Neljap.	Immanuel	Waikne ilm,
27 Redi	Kustaw	päiwa paiste,
28 Poolp.	Gideon	läämmi.
4. P. Paastun. Kristus sõday 5000 meest. Jan. 6, 1—15.		
29 Pühhap.	Lina	
30 Eesp.	Udonis	• f. 12, 18 m. hom.
31 Toisip.	Toots	Min. ajast. kää. sel. kuun en. läne tuul.

1 Mart. ts. p. f. 6, 27 m., lt. al. f. 5, 56 m., om pf. 11 t. 29 m., nf. 6 12 t. 31 m.
10 — — — 6, 1 — — 6, 16 — — 12 15 — — 11 45 —
20 — — — 5, 32 — — 6, 39 — — 12 57 — — 11 3 —

9 Mart. tõssap fu: f. 9, 12 m. hom. lät alla: f. 3, 37 m. õf.
15 — — — 8, 57 — õd. — — — 5, 17 — hom.
23 — — — 3, 44 — õf. — — — 11, 6 — e. l.
31 — — — 4, 42 — — — — — 9, 53 — õd.

(4) IV. April eht Jüri ku, 30 päiwa.

Näddala nink näddala päiwa.	Nimme.	Ku nink ilma muud- misse.
1 Kolmap.	Teodora, Dora	Pehme ilm,
2 Neljap.	Teodofia, Iio	jõe laggunema.
3 Redi	Werdinand	Pöökese jo kuulda.
4 Poolp.	Ambrosius	Tuul.
5. P. Paastun.	Jesuse päle heidetat kirmwe.	Jan. 8, 46—59.
5 Pühhap.	Maksimüs	
6 Eesp.	Jölestin	● f. 8, 19 m. hom.
7 Iõisip.	Arion	
8 Kolmap.	Lorentsius	Rätsak, lummi.
9 Neljap.	Pogistlaus	
10 Redi	Ezekiel	Willu, pahha ilm.
11 Poolp.	Hermann	

6. P. Paastun.	Jesuse sisetulleminne Jerusalemm. Matt. 21, 1—9.	
12 Pühhap.	Palmi, ehk Ulebe p.	Saddu, tuul;
13 Eesp.	Justinus	● f. 1, 14 m. hom.
14 Iõisip.	Tiburtius, Joel	päiwa paiste.
15 Kolmap.	Dbadja	wäga lämme.
16 Neljap.	Suur neljap.	
17 Redi	Suur redi	Wihm.
18 Poolp.	Walerian	

Pühhawõtte ehk Kristusse ülestõõsemisse püh.	Mark. 16, 1—8.	
19 Pühhap.	1. Pühhawõtte p.	Wäga heitlik.
20 Eesp.	2. Pühhawõtte p.	● f. 2, 33 m. per. I.
21 Iõisip.	Simon	
22 Kolmap.	Rajus	Päiwa paiste,
23 Neljap.	Jüri p.	
24 Redi	Albert	hā ilm.
25 Poolp.	Markusse päiw	

1. P. v. Krist. ülest. p.	Jesus näut. henda Jünger. Jan. 20, 19—31.	
26 Pühhap.	Ezekias	Wihm.
27 Eesp.	Anastassius	
28 Iõisip.	Teresia	● f. 1, 25 m. per. I.
29 Kolmap.	Raimund	Min. ajast. kām. sel.
30 Neljap.	Erastus	funn en. lõuna-tuul.

1 Apr. ts. p. f. 4, 57 m., lt. al. 7, 6 m., om p. 14 t. 9 m., n. f. 69 t. 51 m.	
10 — — — 4, 33 — — — 7, 26 — — — 14 53 — — — 9 7 —	
20 — — — 4, 7 — — — 7, 48 — — — 15 41 — — — 8 19 —	

8 Apr. tõssep. ku: f. 1, 12 m. per. I. lāt alla: f. 3, 1 m. õf.	
16 — — — — — 12, 2 — õf. — — — — — 5, 9 — —	
23 — — — — — 2, 22 — — — — — 3, 8 — per. I.	
30 — — — — — 3, 59 — — — — — 11, 25 — — — — —	

(5) V. Mai eht Lebbe ku, 31 päiwa.

Näddala nink näddala päiwa.	Nimme.	Ku nink ilma muud- misse.
1 Redi	Wilib. ja. Ja. p.	
2 Poolp.	Sigmund	Tuline nink
2. P. v. Krist. ülest. p.	Hā karjus.	Jan. 10, 12—16.
3 Pühhap.	Risti lõidm. p.	farre, uddune.
4 Eesp.	Selma	
5 Iõisip.	Kotard	● f. 1, 57 m. per. I.
6 Kolmap.	Idrik	
7 Neljap.	Jetta	Lebbe näutwa
8 Redi	Hioh	henda.
9 Poolp.	Nikolausse p.	Jlus ilm.

3. P. v. Krist. ülest. p.	Krist. ärraminnemissest.	Jan. 16, 16—23.
10 Pühhap.	Kordian	Willu wihm nink
11 Eesp.	Pankratsius	
12 Iõisip.	Nero	● f. 11, 26 m. e. I.
13 Kolmap.	Sermatsius	
14 Neljap.	Kristian	weidike rahhet.
15 Redi	Schwi	
16 Poolp.	Peep	Tuul.

4. P. v. Krist. ülest. p.	Krist. towt. remust. läbbet.	Jan. 16, 5—15.
17 Pühhap.	Herbert, Anton	Wihm, willutuul,
18 Eesp.	Erif	uddune nink
19 Iõisip.	Wilib	
20 Kolmap.	Wilemon,	● f. 8, 38 m. e. I.
21 Neljap.	Trino	heitlik.
22 Redi	Emilie	
23 Poolp.	Leontine	Jlussa ilma,

5. P. v. Krist. ülest. p.	Sigest palw. piddamissest.	Jan. 16, 23—30.
24 Pühhap.	Ester	tohmik nakkap
25 Eesp.	Urban p.	õitsma.
26 Iõisip.	Eduard	
27 Kolmap.	Ludolw	● f. 12 õf.
28 Neljap.	Krist. fairo. m. p.	
29 Redi	Maksimilian	Wihm, pifne,
30 Poolp.	Wigand	willu tuul.

6. P. v. Krist. ülest. p.	Kui se remust. saap tullemä.	Jan. 15, 26, 16, 4.
31 Pühhap.	Alide	Min. ajast. kām. sel.

1 Mail ts. p. f. 3, 41 m., lt. al. f. 8, 12 m., om p. 16 t. 31 m., n. f. 67 t. 29 m.	
10 — — — 3, 22 — — — 8, 31 — — — 17 9 — — — 6 51 —	
20 — — — 3, 6 — — — 8, 49 — — — 17 43 — — — 6 17 —	

8 Mail tõssep. ku: f. 3, 36 m. per. I. lāt alla: f. 1, 32 m. õf.	
17 — — — — — 12, 5 — õf. — — — — — 7, 49 — — — — —	
24 — — — — — 12, 56 — — — — — 5, 6 — — — — —	
31 — — — — — 7, 2 — hom. — — — — — 11, 16 — — — — —	

(6) VI. Juni eht Jani ku, 30 päiwa.

Näddala nink näddala päiwa.	Nimme.	Ku nink ilma muud- misse.
1 Eesp.	Rotsalt	Udduse nink willu
2 Tõisp.	Einma	
3 Kolmap.	Erasmus, Liso	● f. 6, 29 m. per. l.
4 Neljap.	Widrika	
5 Redi	Ponivajus	päiwa ja wihm.
6 Poolp.	Artemius	

Pühha Waimo wäljakaldaminne.	Jan. 14, 23—31.
**7 Pühhap.	1. Euv. pühha
**8 Eesp.	2. Euv. pühha
9 Tõisp.	Euvwi allustap.
10 Kolmap.	Tõine pörp.
11 Neljap.	Kige pikkemb p.
12 Redi	Tina
13 Poolp.	Tobias

Kolmainusse pühha. Jesus ja Mikodemus.	Jan. 3, 1—15.
14 Pühhap.	Jerlow
15 Eesp.	Widi päim
16 Tõisp.	Justina
17 Kolmap.	Nikander
18 Neljap.	Homer
19 Redi	Kert
20 Poolp.	Wlorian

1. P. p. Kolm. p. Nikkas mees ja Iakarus.	Luk. 16, 19—31.
21 Pühhap.	Rabel
22 Eesp.	Agatus
23 Tõisp.	Uksel
24 Kolmap.	Jani päim
**25 Neljap.	Wio
26 Redi	Jeremias
27 Poolp.	7 maggajide p.

2. P. p. Kolm. p. Euvr öddango - södemaig.	Luk. 14, 16—24.
28 Pühhap.	Josua
*29 Eesp.	Petri, Pawli p.
30 Tõisp.	Pawli mället. p.

1 Jun. ts. p. f. 2,56 m., lt. al. f. 9,3 m., om p. f. 18 t. 7 m., nf. 55 t. 53 m.	
10 — — — 2,55 — — — 9,7 — — — 18 12 — — — 5 48 —	
20 — — — 3,1 — — — 9,6 — — — 18 5 — — — 5 55 —	
8 Jun. tõsep ku: f. 7, 23 m. öd.	lät alla: f. 12, 29 m. öf.
18 — — — — — 10, 57 — — — — — — — — — — —	— — — — — 12, 1 — per. l.
24 — — — — — 12, 28 — öf.	— — — — — 7, 56 — öd.
30 — — — — — 9, 30 — hom.	— — — — — 9, 51 — —

(7) VII. Juli eht Haina ku, 31 päiwa.

Näddala nink näddala päiwa.	Nimme.	Ku nink ilma muud- misse.
**1 Kolmap.	Geobald	
2 Neljap.	Haina Maria p.	● f. 11, 52 m. öf.
3 Redi	Kornelius	Willu tuul
4 Poolp.	Ulrik	ja wihm.

3. B. p. Kolm. p.	Arakaddonu laimmas.	Luk. 15, 1—10.
5 Pühhap.	Anselm	Pari hä päiwa
6 Eesp.	Hektor	
7 Tõisp.	Jonatan	perrast
8 Kolmap.	Kilian	jälle
9 Neljap.	Kürillus, Hin	
10 Redi	7 welliste p.	St. 12, 44 m. per. l.
11 Poolp.	Emmeline, Nora	wihm.

4. P. p. Kolm. p. Olge armolikko.		Luk. 6, 36—42.
12 Pühhap.	Hindrik	
13 Eesp.	Margrete p.	Ilusa
14 Tõisp.	Ponawent	
15 Kolmap.	Apostl. Iahkum.	
16 Neljap.	Hermine	ilma.
17 Redi	Aleksius	
18 Poolp.	Rosina	q f. 4, 29 m. per. l.

5. P. p. Kolm. p. Petre kalla - loms. Luk. 5, 1 — 11.		
19	Pühhap.	Laura
20	Eesp.	Elias
21	Tõisp.	Daniel
22	Kolmap.	Mar. Magd. p.
23	Neljap.	Dskar
24	Nedi	Kristina
25	Poolp.	Jakobi p.
		Wihm.
		Ilusa
		● f. 4, 32 m. per. l.

6. P. p. Kolm. p. Wariseerde õigus.	Matt. 5, 20—26.
26 Pühhap.	Mina ilma, pikne,
27 Eesp.	Marta
28 Tõisp.	Plato paljo wihma.
29 Kolmap.	Peatriks
30 Neljap.	Walter
31 Redi	Erm Min. ajast. faw. sel. kuun en. läne-tuul.

1 Jul. ts. p. f. 3,14 m., lt. al. f. 8,54 m., om p. f. 17 t. 40 m., nf. 66 t. 20 m.	
10 — — — 3,31 — — — 8,39 — — — 17 8 — — — 6 52 —	
20 — — — 3,51 — — — 8,20 — — — 16 29 — — — 7 31 —	
6 Jul. tõsep ku: f. 6, 26 m. öd.	lät alla: f. 11, 39 m. öd.
16 — — — — — 9, 12 — — — — — — — — — — —	— — — — — 10, 56 — hom.
23 — — — — — 12, 20 — öf.	— — — — — 7, 5 — öd.
31 — — — — — 1, 26 — per. l.	— — — — — 8, 41 — —

(8) VIII. August ehk Põimo ku, 31 päeva.

Näddala nink näddala päiwa.	Nimme.	Ku nink ilma muud, misse.
1 Poolp.	Petri wangin. ol.	☿ f. 7, 8 m. e. l.
7. P. p. Kolm. p.	Kristus sōdap 4000 meest.	Mark. 8, 1—9.
2 Pühhap.	Moses	Wāga heitlik.
3 Eesp.	August	
4 Tõisp.	Eleasar	Rōa leitus,
5 Kolmap.	Dšwald	tuul,
*6 Neljap.	Krist. ärrasell.p.	päiwa paiste.
7 Redi	Tonatus	
8 Poolp.	Kottlieb	
8. P. p. Kolm. p.	Kawala prohwti.	Matt. 7, 15—23.
9 Pühhap.	Roman	☿ f. 4, 1 m. hom.
10 Eesp.	Lauritse p.	
11 Tõisp.	Olga	Willu, kūsma d,
12 Kolmap.	Klara	
13 Neljap.	Hildebert, Ello	jälle illus
14 Redi	Eusebius	
*15 Poolp.	Rōa Maria p.	ilm.
9. P. p. Kolm. p.	Üllekohtune majapiddaja.	Luuk. 16, 1—9.
16 Pühhap.	Izaak	
17 Eesp.	Heining	☿ f. 5, 35 m. hom.
18 Tõisp.	Helena, Lenta	
19 Kolmap.	Sebald	Heitlikku
20 Neljap.	Pernard	
21 Redi	Rut	ilma.
**22 Poolp.	Willibert	
10. P. p. Kolm. p.	Jerusalemme-lina ärrahäetamine.	Luuk. 19, 41—48.
23 Pühhap.	Zakheus	
24 Eesp.	Pärile p.	☿ f. 12, 2 m. per. l.
25 Tõisp.	Ludwik	
26 Kolmap.	Natalia	Weidike wihma,
27 Neljap.	Jeppart	piene,
28 Redi	Augusta	
*29 Poolp.	Jani pä mah.l.p.	paljo wihma.
11. P. p. Kolm. p.	Wariseer ja müütnik.	Luuk. 18, 9—14.
**30 Pühhap.	Benjamin	☿ f. 5, 43 m. per. l.
31 Eesp.	Rebekka	Min. ajast. fām. sel. kuun en. lōuna-lāne t.
1 Aug. ts. p. f. 4, 17 m., lt. al. f. 7, 51 m., om p. f. 15 t. 34 m., nf. d 8 t. 26 m.		
10 — — — 4, 37 — — — 7, 27 — — — 14 50 — — — 9 10 —		
20 — — — 4, 59 — — — 7, 0 — — — 14 1 — — — 9 59 —		
8 Aug. tõssēp ku: f. 7, 0 m. ēd. lāt alla: f. 3, 37 m. ēf.		
18 — — — — — 9, 59 — — — — — 4, 22 — per. l.		
26 — — — — — 9, 19 — hom. — — — — — 6, 34 — ēd.		
31 — — — — — 3, 57 — per. l. — — — — — 9, 30 —		

(9) IX. September ehk Nihkle ku, 30 päiwa.

Näddala nink näddala päiwa.	Nimme.	Ku nink ilma muud, misse.
1 Toisip.	Agidius	Willu ilma
2 Kolmap.	Elisa	
3 Neljap.	Perta	tulega
4 Redi	Itelwina	
5 Poolp.	Natanael	ütte puhko
12. P. p. Kolm. p. Keleto ja kōrweto inneminne. Mark. 7, 31—37.		
6 Pūhhap.	Magnus	
7 Eesp.	Regina	☿ f. 8, 21 m. d.
*8 Toisip.	Mar. sündim. p.	Päiwa paiste,
9 Kolmap.	Pruno	torm nink jälle
10 Neljap.	Soštenes	paljo wihma.
11 Redi	Kerhard	Sūggise allustus.
12 Poolp.	Sirus	p. 12 t., d 12 t.
13. P. p. Kolm. p. Hallelik Samariter. Luk. 10, 23—37.		
13 Pūhhap.	Amatus	Ihm
*14 Eesp.	Nisti üllend. p.	
15 Toisip.	Nikodemus	☿ f. 4, 52 m. per. l.
16 Kolmap.	Jakobina (3. vōri. p.)	lāt kuivas
17 Neljap.	Lambert	
18 Redi	Titus	nink hāās.
19 Poolp.	Werner	
14. P. p. Kolm. p. Kūme piddalitōbbist. Luk. 17, 11—19.		
20 Pūhhap.	Mariane, Madde	Zule,
21 Eesp.	Mattēusse p.	
22 Toisip.	Moritš	☿ f. 8, 1 m. e. l.
23 Kolmap.	Hosea	
24 Neljap.	Jani samisse p.	wihm
25 Redi	Kleowas	
*26 Poolp.	Jani oppetaj. p.	nink rātsak.
15. P. p. Kolm. p. Mammona orjusest. Matt. 6, 24—34.		
27 Pūhhap.	Ido	Willu tuul,
28 Eesp.	Wentzel	uddu nink wihm.
29 Toisip.	Nihle päiw	☿ f. 8, 27 m. e. l.
30 Kolmap.	Hieronimus	Min. ajast. fām. sel. kuun en. põhj.-lāne-rl.
1 Sep. ts. p. f. 5, 26 m., lt. al. f. 6, 25 m., om p. f. 12 t. 59 m., nf. d 11 t. 1 m.		
10 — — — 5, 45 — — — 6, 0 — — — 12 15 — — — 11 45 —		
20 — — — 6, 7 — — — 5, 30 — — — 11 23 — — — 12 37 —		
8 Sept. tõssēp ku: f. 5, 35 m. d. lāt alla: f. 6, 34 m. hom.		
15 — — — — — 9, 0 — — — — — 2, 57 — per. l.		
20 — — — — — 3, 19 — d. — — — — — 4, 24 —		
30 — — — — — 3, 6 — per. l. — — — — — 11, 13 — d.		

(10) X. Oktober eht Wina ku, 31 päiwa.

Näddala ninf näddala päiwa.	Nimme.	Ku ninf ilma muud, misse.
*1 Neljap.	M. kait. ja eenp. p.	Willu.
2 Redi	Wolrat	
3 Poolp.	Jairus	

16. P. p. Kolm. p. Käsja-naise poig Maini linast. Luk. 7, 11—17.

**4 Pühhap.	Pdimo-pühha	wihm
5 Eesp.	Amalie	
6 Iõisip.	Jides	
7 Kolmap.	Haritas	© f. 12, 59 m. per. l.
8 Neljap.	Samuela	
9 Redi	Wriedebert	
10 Poolp.	Arwid, Mai	rätsak.

17. P. p. Kolmain. p. Weetõbbine. Luk. 14, 1—11.

11 Pühhap.	Purfard	Torm, lumme
12 Eesp.	Walwrid	
13 Iõisip.	Angelus	
14 Kolmap.	Wilhelmine, Kai	© f. 2, 27 m. hom.
15 Neljap.	Hedwig	
16 Redi	Gallus	
17 Poolp.	Emil	uddune.

18. P. p. Kolm. p. Suremb fäst sädussen. Matt. 22, 34—46.

18 Pühhap.	Lukas p.	Wihm. Eddimanne
19 Eesp.	Kiriko-ussu par. p.	
20 Iõisip.	Wendelin	
21 Kolmap.	Ursula	● f. 5, 55 m. öd.
*22 Neljap.	Kordula	
23 Redi	Gewerin	
24 Poolp.	Salome	farre ilm, uddu.

19. P. p. Kolm. p. Luwallotõbbine. Matt. 9, 1—8.

25 Pühhap.	Krispin	Tule, uddune willu.
26 Eesp.	Amandus	
27 Iõisip.	Kapitolin	
28 Kolmap.	Simoni, Juda	© f. 3, 2 m. hom.
29 Neljap.	Engelhard	
30 Redi	Ursalom	
31 Poolp.	Wolfgang	Min. ajast. fäm. sel. kuun en. läne-tuul.

1 Okt. ts. p. f. 6, 32 m., lt. al. f. 5, 0 m., om pf. 10 t. 28 m., nf. ö 13 t. 32 m.
 10 — — — 6, 52 — — — 4, 35 — — — 9 43 — — — 14 17 —
 20 — — — 7, 16 — — — 4, 10 — — — 8 54 — — — 15 6 —

10 Okt. tõssap fu: f. 5, 4 m. öd. lät alla: f. 10, 55 m. hom.
 14 — — — — 9, 44 — — — — — — — 1, 53 — per. l.
 21 — — — — 7, 18 — hom. — — — — — 3, 17 —
 31 — — — — 1, 47 — per. l. — — — — — 12, 46 — öf.

(11) XI. November eht Märdi ku, 30 päiwa.

Näddala ninf näddala päiwa.	Nimme.	Ku ninf ilma muud, misse.
20. P. p. Kolm. p. Sajarewa.	Matt. 22, 1—14.	

1 Pühhap.	Pühhide p.	Wihm, tuul, uddune, lumme sattap.
2 Eesp.	Hengide p.	
3 Iõisip.	Tilemann	
4 Kolmap.	Otto	© f. 5, 16 m. hom.
5 Neljap.	Carlotta	
6 Redi	Leonhard	
7 Poolp.	Engelbert	

21. P. p. Kolm. p. Kunningamehhe pojaft. Kan. 4, 47—54.

8 Pühhap.	Aleksandra	Eddimenne sanitee. Emma, jõggi külmap finni, wäike sulla, lummi, © f. 10, 46 m. e. l.
9 Eesp.	Teodor	
10 Iõisip.	Martin Lutter	
11 Kolmap.	Martin piiskop	
12 Neljap.	Tonas	
13 Redi	Eugenius	
14 Poolp.	Widrik	

22. P. p. Kolmain. p. Kawmal sullane. Matt. 18, 23—35.

15 Pühhap.	Leopold	torm, tuisk, külmin ninf tuline.
16 Eesp.	Ottomar	
17 Iõisip.	Hugo	
18 Kolmap.	Aleksander	● f. 6, 2 m. hom.
19 Neljap.	Elisabet	
*20 Redi	Amos	
*21 Poolp.	Mar. ohwerd. p.	

23 Püh. per. Kolm rüh. Tatsina rahha. Matt. 22, 15—22.

*22 Pühhap.	Kooln. mället. p.	Uddune, sulla, lät jälle külmaš
23 Eesp.	Klemens	
24 Iõisip.	Lebrecht	
25 Kolmap.	Katrina p.	ninf tulitfes.
26 Neljap.	Konrad	
27 Redi	Pabo	
28 Poolp.	Günter	© f. 12, 11 m. hom.

1 Krist. tullem p. Kristusse sissetulleminne Jerusaf. Matt. 21, 1—9.

29 Pühhap.	Eberhard	Min. ajast. fäm. sel. kuun en. läne-tuul.
30 Eesp.	Andresse p.	

1 Nov. ts. p. f. 7, 44 m., lt. al. f. 3, 44 m., om pf. 8 t. 0 m., nf. ö 16 t. 0 m.
 10 — — — 8, 5 — — — 3, 26 — — — 7 21 — — — 16 39 —
 20 — — — 8, 25 — — — 3, 12 — — — 6 47 — — — 17 13 —

7 Nov. tõssap fu: f. 3, 45 m. per. l. lät alla: f. 9, 54 m. hom.
 12 — — — — 10, 33 — öd. — — — — — 12, 29 — per. l.
 20 — — — — 9, 14 — hom. — — — — — 2, 49 —
 30 — — — — 12, 16 — per. l. — — — — — 2, 9 — öf.

(12) XII. Detsember ehk Talwiste: pühha ku, 31 p.

Näddala nink näddala päwa.	Nimme.	Ku nink ilma muud misse.
1 Tõisip.	Arnold	Külm, uddune,
2 Kolmap.	Kärsna	weidike lumme,
3 Neljap.	Agrifola	tuul, päwa paiste,
4 Redi	Parbara	
5 Poolp.	Sabina	☉ f. 8, 33 m. dd.
2. Krist. tullem. p.	Wiimse päwa tähhe.	Luk. 21, 25—36.
*6 Pühhap.	Niggola p.	pehme.
7 Eesp.	Antonia	
8 Tõisip.	Maria sam. p.	Talwe allustas, läh.
9 Kolmap.	Rudolw	hemb p. 6 t. 15 m.
10 Neljap.	Judit	
11 Redi	Boldemar	
12 Poolp.	Ottilia	☉ f. 6, 32 m. dd.
3. Krist. tullem. p.	Jaan wangi tornin.	Matt. 11, 2—10.
13 Pühhap.	Lutša	Reiklanne
14 Eesp.	Nikasiuš	talwe ilm.
15 Tõisip.	Johanna	
16 Kolmap.	Albina	Külm, tuul,
	(Kwat. 4. p.)	lummi nink
17 Neljap.	Ignatius	
18 Redi	Kristow	
19 Poolp.	Lot	☉ f. 8, 49 m. dd.
4. Krist. tullem. p.	Jani tunnistus.	Jan. 1, 19—28.
20 Pühhap.	Abraham	
21 Eesp.	Toma p.	torm,
22 Tõisip.	Peata	
23 Kolmap.	Wiktoria	heitliko
24 Neljap.	Adam, Ewa	
**25 Redi	1. Talwiste püh.	saotse ilma.
**26 Poolp.	2. Talw. pühha	
V. p. talw. p.	Simeon ja Hanna.	Luk. 2, 33—40.
27 Pühhap.	Ewangel. Jaan	☉ f. 9, 58 m. dd.
28 Eesp.	Almsüta laste p.	
29 Tõisip.	Noa	Külm.
30 Kolmap.	Dawid	Min. ajast. faw. sel.
31 Neljap.	Silweester	kuun en. läne. tuul.

1 Dets. ts. p. f. 8, 43 m., lt. al. f. 3, 5 m., om pf. 6 t. 22 m., nf. 5 17 t. 38 m.
 10 — — — 8, 51 — — — 3, 6 — — — 6 15 — — — 17 45 —
 20 — — — 8, 52 — — — 3, 16 — — — 6 24 — — — 17 36 —

7 Dets. tõssep ku: f. 5, 10 m. dd. lät alla: f. 10, 0 m. hom.
 13 — — — — 12, 55 — — — — 11, 14 — — —
 27 — — — — 10, 15 — e. l. — — — 11, 48 — dd.
 31 — — — — 10, 55 — — — — — 3, 45 — — —

Päwa ja ku warjutamissed.

Sel aastal saab üllepea 4 warjutamist ollema: 2 päwa ja 2 ku warjutamist; agga neist sawad meie maal ükspäinis need 2 nähha ollema, mis siin al- lamal nimmetakse:

1. Üks ku warjutamine sel 14 Januari ku päwal. Tartus allustab ta f. 6, 4 m. õht. ja lõp- peb f. 8, 56 m. õht. Kell 7, 30 m. on se war- jut. kõige surem, ja saab siis $9\frac{1}{2}$ tolli ehk $\frac{4}{3}$ kuud ärra warjutatud ollema.

2. Üks suur päwa warjutamine sell 26 Juni ku päwal, üks neist kõige arwemist, mis ma peal juhtuda võib, allustab Tartus f. 6, 48 m. õmmi- ful, kautab päwa lõuna pool mail sutumast ärra, et pimmedus maad kattab ja tähhed taewa tulleswad kui õsel. Need sured lõuna ma liinad: Madrid, Mailond, Lemberg, Kursk, Tambow ja muud jä- wad just se warju keskelle. Tartu liinad, kos f. 7, 50 m. se warjutus kõige surem on, saab 10 tolli ehk $\frac{5}{3}$ se päwa rattast ärra warjutatud ollema, nõn- da et siis weel üks kahhe tolli laiune sirbikenne temmast järrele jäeb. Warjutamisse lõppetus on f. 8, 54 m. õmmikul.

Meie sure Keisri Erra sugguwõssa.

Nikolai I. kige Wennerigi Ülembwallitseja nink Keiser ja Pola. ma Runningas, om sündinu sel 25dal Junil 1796, saap sel ajastajal 46 ajast. wannas. Temma Prowwa

Aleksandra Weodorowna, Wenne- ja Pola-
ma Keisri, nink Runninga Prowwa, dnfa Preissi-
ma Runninga Wilhelmi III. tüttar, Saksa
maalt, om sündinu sel 1el Julil 1798, saap
44 ajast. wan.

Neide latse:

1. Aleksander Nikolajewits, Zesarewits,
Suurwürst ja aujärje perrandaja, om sündinu
sel 17dal Aprillil 1818, saap 24 ajast. wan.
Temma Prowwa, se Suurwürstiinna Maria
Aleksandrowna, Zesarewna, Hessen-
Darmstadtli Sure-Hertsogi tüttar, Saksa maalt,
om sünd. sel 8mal Aug. 1824, saap 18 ajast.
wan.
2. Konstantin Nikolajewits, Suurwürst, om
sündinu sel 9mal Septembril 1827.
3. Nikolai Nikolajewits, Suurwürst, om
sündinu sel 27dal Julil 1831.
4. Mihhael Nikolajewits, Suurwürst, om
sündinu sel 13mal Oktobril 1832.
5. Maria Nikolajewna, Suurwürstiinna, om
sündinu sel 6dal Augustil 1819, nink om se
Hertsogi Erri Maksimilian von Leuchten-
bergi Prowwa. Neide tüttar: Printsessiinna
Aleksandra Maksimilianowna om sünd.
sel 28mal Martsil 1840.
6. Olga Nikolajewna, Suurwürstiinna, om
sündinu sel 30dal Augustil 1822.
7. Aleksandra Nikolajewna, Suurwürs-
tiinna, om sündinu sel 12dal Junil 1825.

Keisri welli:

Mihhael Pawlowits, Suurwürst, om sün-
dinu sel 28mal Januaril 1798.

Temma Prowwa om:

Helena Pawlowna, sündinu sel 28mal Sezem-
bril 1806.

Neide latse:

1. Maria Mihhailowna, Suurwürstiinna,
sündinu sel 25dal Februaril 1825.
2. Elisabet Mihhailowna, Suurwürs-
tiinna, sündinu sel 14dal Mail 1826.
3. Katarina Mihhailowna Suurwürs-
tiinna, sündinu sel 16dal Augustil 1827.

Keisri sõsare:

1. Maria Pawlowna, Saksen-Weimari-
ma Sure-Hertsogi Karl Widriki Prowwa, sün-
dinu sel Webruaril 1786.
2. Anna Pawlowna, Hollandi-
ma Runninga Wilhelmi II. Prowwa, sündinu sel 7dal Januaril
1795.

Kerko-, Krono-, nink mõnne mu pühha,
päle neid, mes jo Kalendrin illestähhen-
detu omma.

Januari kuun.

1. Wastse ajastaja nink ka Keisrilikko Surewürsti
Prowwa Helena Pawlowna sündimisse
pühha.

Aprili kuun.

17. Keiserlikko Sure-Würsti nink Troni-perrandaja
Aleksandri Nikolajewitsi sündimisse
pühha.

21. Meie Sure Reisri Prowwa Aleksandra Geodorowna, nink ka Keisrilikko Surewürstiinna Aleksandra Nikolajewna nimme pühha.

Juni kuun.

25. Meie Sure Reisri nink Üllemballitseja Erra Nikolai Pawlowitsi nink ka Keisrilikko Surewürstiinna Aleksandra Nikolajewna sündimisse pühha.

Juli kuun.

1. Meie Sure Reisri Prowwa Aleksandra Geodorowna sündimisse pühha.

Augusti kuun.

22. Meie Sure Reisri nink Üllemballitseja Erra Nikolai Pawlowitsi ja temma Prowwa Itronimisse pühha.
30. Keisrilikko Surewürsti Itroniperrandaja Aleksandri Nikolajewitsi nimme pühha, nink ka Keisrilikko Surewürstiinna Olga Nikolajewna sündimisse pühha.

Oktobri kuun.

22. Kasani lina immeteu teggia Maria-kojo pühha.

Novembri kuun.

10. Meie Sure Reisri nink Üllemballitseja Erra Nikolai Pawlowitsi troni päle tõssimisse pühha.

Dezembri kuun.

6. Meie Sure Reisri nink Üllemballitseja Erra Nikolai Pawlowitsi nimme pühha.
25. Meie Issanda Jesusse Kristusse sündimisse pühha. Ka pühhandetas sedda päiwa mälletusses, kuis Wenneriit temma Prantsusse wäest pästetus sai. —

Lina - wahhe.

Tartust	Marwa	om 186 $\frac{1}{4}$ wersta.
—	Petersburgi	— 324 —
—	Tallina, Põltsama kaut,	— 186 —
—	Walka	— 82 —
—	Wolmeri	— 132 —
—	Riga	— 240 —
—	Perno, Helme-mõisa kaut,	— 180 —
—	Willandi, Rõngo kaut,	— 99 —
—	Wõrro	— 65 —
—	Petseri	— 109 —
—	Pihkwa	— 165 —

Jama - wahhe.

Tartust Marwa.

Tartust	Iggawerre jama om	23 wersta.
Iggawerrest	Torma	23 $\frac{1}{2}$ —

Lormast Minnast	25 $\frac{3}{4}$	—
Minnast Ranna, Pungeljale	14	—
Ranna, Pung. Wäiko, Pungeljale	26 $\frac{1}{2}$	—
Wäiko, Pung. Jõhwi	21	—
Jõhwist Wokka	12	—
Wokkast Waiwara	18	—
Waiwarast Narwa	22 $\frac{1}{2}$	—

Tartust Riga.

Tartust Udderna	26	wersta.
Uddernast Kuigaste	24 $\frac{1}{2}$	—
Kuigastest Teilliste, ehk latre jama	22 $\frac{1}{2}$	—
Teillistest Kulpi	18 $\frac{1}{2}$	—
Kulpist Trentsi	21 $\frac{1}{2}$	—
Trentsist Wolmeri	20	—
Wolmerist lenzi	19	—
lenzist Raupa	22 $\frac{1}{2}$	—
Raupast Engelahrði ehk Raggosi	20 $\frac{1}{2}$	—
Engelhardist Hilchensfari, ehk Parwejama	19 $\frac{1}{4}$	—
Hilchensfarist Neuer müli	14 $\frac{3}{4}$	—
Neuer mülist Riga	11	—

Wolmrast Perno.

Wolmrast Ranzo	23 $\frac{1}{2}$	wersta.
Ranzust Ruhja	22 $\frac{1}{4}$	—
Ruhjast Moiseküllä, ehk laatre	21 $\frac{3}{4}$	wersta.
Moiseküllast Killingi	23 $\frac{3}{4}$	—
Killingist Surri	19 $\frac{1}{2}$	—
Surrist Perno	18 $\frac{3}{4}$	—

Pihtwa to.

Kulbi jamast lipst	21 $\frac{1}{2}$	wersta.
lipstist Mõnniste	21 $\frac{1}{4}$	—

Mõnnistest Sanna	28 $\frac{1}{2}$	—
Sannast Wõrro	29	—
Wõrrust Wastfelina	27 $\frac{1}{2}$	—
Wastfelinast Petseri	16 $\frac{1}{2}$	—
Petserist Isborski	21	—
Isborskist Korli	17	—
Korlist Pihtwa	18	—

Lada-piddamisse kottusse nink pdiwa.

Januari.ku, 7dal:	Tarto.linan suur saksa laat, 3 n.
Kuündle.ku, 2el:	Willandi.linan suur saksa laat, 8 p.
—	Wõrro.linan, 1 p.
—	22el: Wõrro.linan suur saksa laat, 8 p.
Jüri.ku, 3dal:	Willandi.linan, 1 p.
lehpe.ku, 9mal:	Niggola laat, Wõõbsun, Wenne piri pääl.
Jani.ku, 23el:	Jani laat, Willandi.linan, 2 p.
—	26dal: — — Wõrro.linan.
—	27dal: — — Balga.linan.
—	29mal: Petri laat, Tarto.linan.
—	— — Tarmaste mõisan.
Halna.ku, 2el:	Karksi mõisan.
—	20dal: Perno.linan, suur saksa laat, 3 n.
Põlmo.ku, 10dal:	lawritse laat, Moskatsen, Põlwa-fihhelkõnnan.
—	— — Balga.linan.
—	15dal: Helme mõisan, 2 p.
—	27dal: Waste mõisan, liggi Willandi.lina.

- Põimo-ku, 29dal: Kilinga mõisan, Saarde kihhel-
koñnan.
- Mihkli-ku, 2el: Abja mõisan, Halliste kihhelkon-
nan, 2 p.
- 4dal: Sindi mõisan, Torri kihhelkoñ-
nan, 2 p.
- Saghari laat, Rappinal, 2 p.
- 6dal: Takeberi mõisan, Helme kihhel-
koñnan.
- 8mal: Kastna mõisan, Edestama kihhel-
koñnan.
- 8mal: Põlwa kirriko man.
- Rõuge kirriko man.
- Tartun.
- 10dal: Mõnniste mõisan, Hargla kihhel-
koñnan.
- Oldre mõisan, Helme kihhelkoñ-
nan.
- 13dal: Perawerre mõisan, Jogupi kih-
helkoñnan.
- 14dal: Krawi laat, Krawi kõrtsi man,
Wanna-Ansmõisan, 2 p.
- 15dal: Põljamaal, 2 p.
- 16dal: Kirrepi laat, Kirrepi sure te
kõrtsi man, Rõngo kihhelkoñnan.
- 18dal: Audro mõisan.
- 20mal: Wendra mõisan, 2 p.
- 21el: Sanna mõisan, Rõuge kihhel-
koñnan.
- 24dal: Mihkli laat, Willandi-linan, 2 p.
- 25dal: — — Wõrro-linan.
- 29mal: — — Tartun, 2 p.
- — — Walgan, 2 p.
- Kawanurme laat, Wastfelinan, 2 p.

- Wina-ku, 6dal: Luutsnikin, Rõggosi karja-mõi-
san, Rõuge kihhelkoñnan.
- Tarmaste mõisan.
- 10dal: Rõo mõisa laat, Pillistwerre kih-
helkoñnan.
- 15dal: Iustiwerre mõisan, Põltsama-
kihhelkoñnan.
- Orriko laat, Orriko mõisa kõrtsi
man, Rambahja kihhelkoñnan.
- Märtne-ku, 10dal: Mustwee-küllan, Torma kihhel-
koñnan, Peipsi rañnan.
- Wõrro-linan.
- Talwiste-ku, 6dal: Wõõbsun, Wenne piri pääs,
Rappina kihhelkoñnan.
- 27dal: Walga linan, suur salka laat, 8 p.

UJAJAJA D E C.

Mõnne sündinu asja mälletus ja arw.

Maailma lomissfest arwatas	5791	ajastaiga.
Jesanda Jesusse Kristusse sündimissfest	1842	—
Tarto-lina eddimetsest ehhitamissfest	812	—
Kui ristiusk liwlandi-male tulli	656	—
Lutterusse usso-ülleswõtmisfest	325	—
Kui Lutterusse usso-ülleswõtminne liwlandi-male tulli	320	—
Kui Petersburgi-lina nakkati ehhitama	139	—
Kui meie ma Wennerigi wallitsusse alla sai	132	—
Wõrro-lina ehhitamissfest	57	—
Meie Keisri-Erra Nikolai Paw. lowitsi sündimissfest	46	—
Tarto surekoli säadmissest	40	—
Kui Prantsus Wenne-male tulli, nink pallanu Moskwa-linast wälja aeti	30	—
Kui liwlandi-maal priust kuluteti	23	—
Kui meie armolik Keisri-Erra Nikolai Pawlowits naks wallitsema	17	—
Kui se perrammenne suur henge kirjo- tamine meie maal olli	8	—
Kui Jummal-orjust kerkun wastse kerko- sädukse perra nakkati piddama	8	—

Wbg.

Armastetu ma-rahwas!

Teije wanna sõbber om teile minnewa ajastaja kalendrin ütte hä tallomaja piddamisse eenkojo näütnu nink teile sedda toivotust andnu, et teije ka selle ajastaja kalendrin temmast middake peate kuulda sama. Temma täüdap miind omma toivotust nink pallep teid, temma sõnnu helde melega kuulda nink tähhele panda, fest et nemma sõamelikkust armust teile sawa üteldus.

Doost ajast, kui minna minnewal ajastajal teijega juttu aije, olleme ütte põimo nannu, mes rōa wilja polest, parrako Jummal! ni waine om, et meie särast kawwa aiga ei olle nannu; misperrast sis meie kike sõame peljust nink murrest omma litsotu, kost meie selle ajastaja päiwil pä-toitust peame wõima nink essieralikkult kost waisemba meie sean omma ello-üllespiddamist peawa sama. Ent nātse särat-sel rassel karristusse-ajal peap kindma lotus Jummal hallestusse nink essa-hole päle meie

sõamen ussu-julgust ärratama ning rahho-meelt
 allalehoitma; sest kas ei pea meije ka se ülli-
 kassina rōa sagi man tennolikko Jummalat
 wasta ollema se armsa ning suggulikku suwwe
 eest, kos kīf tōu-willi, essierralikult kēswa-
 kōdra-willi, kartohwli ning kapsta rohkeste om-
 ma sigginu, mislābbi pudusse hādda saap wāh-
 hendetus. Ja, Jummalat heldus ning hales-
 tus om ülli suur ning otsata; ent temma om
 ka õigusse teggi ja ning nuhtlep neid, ke temma
 sādusse ülle astwa. Temma om meile meelt
 ning mõistust andnu ning meid sega üllemballe
 sādāndnu, kui kīf muid ellawid lome siin ilman;
 om ma jõudo ning siggidust meije kätte andnu,
 et meije kīf mõistusse ning tarkussaga peame
 kōrda sādāma ning ommas tullus pruukma.
 Paljo, tōtteste paljo, ja suremb hulk teist,
 kelle sādā se kassina rōa sagi perrast murre
 ning kurbussaga om kōormatu, peawa essi henda
 suallutis tūnnistama ning kaibama, et nemma
 mitte holelikku, ussina ning kōlkohoitia māj-
 piddaja ei olle olnu; et nemma holetussast ning
 laiskussast omma nurme ni kōrraperrast ei olle
 harrinu, kui sūndi, et nemma eal ei olle mõt-
 telnu, hennele hādda-ajas tagga-warra kōggoda,
 enge üttejaggo ommast põllo sagist, magatsinist
 lainaten, ette io ärrapruukwa. Uske, armsa
 sõbra, minno sõnnu, ütš mõistlik talloperremees,
 ni kui se, kedda minna teile minnewa ajastaja
 kalendrin tutwas teggi, ei sa ka wiljahukka-

minnemisse ajal mitte pudust nāggema; temma
 põllo kandwa rohkebast wilja, kui tōiste põllo,
 ning kui ütš põld temmal hukka lāap, sigginep
 tōine ning pāle se ei olle temmal üttege wōlga.
 Temmal om tagga-warra, kost temma omma
 pudust wōip parrandada. Wōtke sis, minno
 armsa sõbra, omma hādda timmatsest rōa wilja
 hukkaminnemissast kui mannitsust ning nomimist
 Jummalast wasta; olge holelikko ning mõist-
 likko ning pandke sedda oppust meelde, mes
 teile antas; — essierralikult anna minna teile
 sedda nõuwo, kartohwlide mahhateggemist su-
 remba holega ette wōtta. Kuis rohket pā-toi-
 tusse warrandust saap teile ütš wāikenne tūf
 maad andma, kōhhe kartohwli om mahha-
 tettu. Tōtteste, ütš tallomees, kel sel ajasta-
 jal hā suur kartohwli nurm om, ei sa se kas-
 sina rōa sagi man mitte paljo pudust tundma.

Lühhikesse aja eest kāmwe minna kōol-
 meistret, Markus Wore, kaeman ning tusi
 sõamen suurt rōmo temma wāikesse mājapidda-
 misse ülle. Minna tahha teile lühhidelt juttus-
 tada, kuis temma sedda om kōrda sādānu.
 Temmale om ülleütselt kumne wakka-ossa ma
 kätte mõdetu, ütšsa wakka-ossa põllo-maas
 ning ütš wakka-ossa murrus ning aija-maas.
 Üts kolmas ossa wakka maad, mes temma
 murrus om wōinu, om ütš neljakandiline plats.
 Kesset sedda om temma ello-tarre ning kōli-

maja; tarre een wäljäs pidditse aija weren
 hääs pool om temma ait, kural pool laut; kosi-
 tarre tagga-sain om aida. Se aid om kapstide,
 kale, uppe nink jure-wiljaga holelikkult täüs
 istotedu nink kigest hainast nink umbrohhust
 puhhas. Üts rusaga puistetut te lääp risti
 kesset aida läbbi, mes nelja neljakandiliste
 jalku om jaetu; nisamma om aidwerin üts
 rusa-te. Se sissenpolitse weerde omma uipu
 istutedu. Põhja poolde omma aidweerde raa-
 pu pistetu nink mõnne wahtra istotedu. Siin
 om ka koolmeistre mehhitse-aid. Omma ütessa
 wakka-ossa maad ei olle temma mitte wanna
 wisi perra pruuknu nink kolm wakka-ossa rükki,
 kolm wakka-ossa tõu-wilja alla wõtnu nink
 kolm wakka-ossa kessas jättnu, enge temma om
 ütte wakka-ossa päle kartohwliid mahha-tennu,
 kost temma ennamb kui sadda wakka saap;
 ajastaig päle se külwap temma se kartohwli-
 moo päle kätte õlaga kesiwi, ehk ka suwwi-nissu,
 mes mõllemba wäega häste sigginewa; temma
 arwamisse perra omma katstöistkummend wakka
 sest külwist kassin saak; kesiwi ehk suwwi-nissu
 sekka külwap temma ristikhaina. Kolmandal
 ajastajal puistap temma kewwajal weidikesse
 pallotedut nink penikesses tambitut Kipsi-kiwwi,
 — kalo perra, katstkummend punda wakka-ossa
 ristikhaina päle. Sedda Kipsi-kiwwi ostap
 temma kolme rubla eest. — Ent määrne suur
 tullu ei olle temmal sest ristikhainast! Temma

nidap sedda katstkõrd, enne Jani-nink Pärtli-
 päiwa, nink om, ilma selleta, mes temma seem-
 nes saisma jättap, mõllembist niitmissist nelli-
 sadda punda sanu. Sedda ristikhaina nurme
 prugip temma ka neljandal ajastajal Jani päi-
 wani, ent ei mitte ni wäga kuwatodu ristik-
 haina tarbis, kui omma hobbesele nink omme
 tõprille wärskis sõdas nink sõda-maas, mes
 temma majapidamissele wäga tullulik om.
 Nüüd kunnap temma sedda ristikhaina nurme
 ümbre nink harrip sedda maad rōa-nurmes.
 Se man om temmal kül weidikesse ennamb
 tööd; ka peap temma sedda maad üts- ehk
 katstkõrd ennamb kunnma, kui muido; — ent
 kuis rohkeste kannap se kartohwliide perrast
 häste harritu nink ristikhaina juri läbbi koh-
 hestettu ma wilja; sest temma saap nüüd wien-
 dal ajastajal se wakka-ossa ma päält, hõlpsast
 arwatu, kumme ehk ka katstöistkummend wakka
 rükki. Kuwwendal ajastajal jääp se ma kes-
 sas, — saap perran kesiwa-külwi kunnetus,
 äestetus, hästa waitadus nink sis, nida kui
 ma tahhap, üts- ehk katstkõrd kunnetus nink
 enne Pärtlipäiwa saap rükki selle päle külwetus;
 ka nüüd saap se koolmeister kumme semend;
 se om säitsmes ajastaig. Kattesamal ajasta-
 jal prugip temma sedda maad omma ma kesiwi
 tarbis, mes temma illembalt külwap nink kost
 temma kattesä ehk kumme semend wõip lota.
 Wimate üttesamal ajastajal saap se nurme päle

karo, hernid, linnu külvetus, nink se ma ei jätta sedda waiwa, mes temma man om trätu, mitte tassumata. Arwake nüüd kofko kif sedda kaswo, mes koolmeister Markus ommast üttesa wakka-ossa maast saap. Minna tahhas teijega kihla weddada, et paljul, kel ütseht katskõrd ennamb põllo-maad, wähhambast põllo saki om, kui temmal.

Ent, armsa sõbbra, ütse hä tallomees ei pea mitte ennege ütse hä perremees ollema, enge temma peap ka ütse laitmata ello: kääki piddama; — ütse sārast tallomeest olle minna tundnu, — se olli wanna maja: essa Abram Ella tallun. Minna tahha teile siin temmast middage juttustada. Oh, temma olli ütse wanna, ausa essa, kedda Jummal kõrge wanna: usse nink hulga laste nink perrantullewa suguga olli õnnistanu. Raege temma kitterawa eenkojo päle nink saadge henda selle perra. Kas ei olle ütse sārane tallomees, ke omma ello-teed ussutawa melega otsani kääp, ütse kauni suggulikko põllo sarnane, ke rohket põimo toop; temma om ütse Jummalast armas: tedu nink õnnistedu loom. Seperrast piddage, armas tallo-rahwas, omma saisust nink ello: põlwe ausas nink kallis! Teije ollete Jummalast kutsutu nink saetu, fige tullulikumbat tõõd teggema, mes üski ma:ilman wõip olla; se tõ om ma:harriminne innimiste nink ellajide toitusses. Se om ütse kõrge nink õnnis am-

met, nink teije tete pattu, kui teije sedda ussutawa melega ei pea. Teije ihho-katte jammest rõiwast om ütse aurõwas, kui se ütse sõand kattap, mes Jummalat nink welli armastap. Teil om kül saggede willitsust, hädä nink rasset tõõd; ent lotus Jummal päle kinnitap nink peap teid ülles.

Wannast essast Abramist.

Üttel illusal Jani-päiwa õddangul kui alla minnew päiw wälje ümbrekaut omma paiste õtse kui kullaga ehhit, mahha nidetu nite päält magguš haina-ais üllestõõsi nink lõkessse tulen lauliwa, iste se wanna perremees Abram Ella tallo kengo otsan alla kalduma päiwa paisten ütse lõhmusse-pu al. Temma olli omman pikkan ellun paljo põimo, paljo rõmo nink kurbust nānnu. Nüüd olli temma wannas lānnu nink oot, et Jummal tedda henne mannu saas ärra korristama nink tedda temma naisega, ke ajastaja eest temma ette olli ärra-lānnu nink neide laste nink laste-latsiga, ke ennamb siin maan es olle, saas ühhendama. Ütse wanna, ellust wāssinu nink waibunnu inniminne om hāäl meel omme mõttetega saäl wastfel essa: maal, kōhhe temma Jummalast saap kutsutas. Ni: suggutse mõtte olliwa ka wannal Abramil; temma pand omma kää kofko nink pallel Jum-

malat. Temma südda olli tenno nink kittusfega täüdetu se armo nink hallestusse eest, mes temma ütte pikka ello eal olli nannu; temma mõt-
tel ka neide paljo laste nink laste-latsi päle, kedda Jummal tälle olli kinknu nink ke tedda sõamest armastiva nink auvustiva. Temma pallel taiwast Issa, et temma neid tahhas õnnistada nink neid jummalapelglikun ello-käügin hoita.

Temma kolm poiga omma naiste nink lastega, ni kui ka temma kats tüttart omme meeste nink lastega olliwa tulnu, et nemma sel illusal Janipäiwa öddangul omma kalli effaga koon ollesse nink temmast saasse õnnistodus. Nemma latsiwa se kengo pole, mes, ni kui jo sai ütteldus, üttest lohmusselt olli ülle-warjatu, nink näiwa jo kawwest omma ausat effa saäl istwat nink palwust piddawat. Waamelega täüdetu, jäiwa nemma saisma nink panniwa omma kää fokko; neide wäikesse latse teiwa ka, mes nemma omme wannambid näijewa teggawat; nemma es ligu paigast nikawwa, kui neide effa palwust piddi. Kui wannamees omma taiwa pole üllendetu palget alla käänd nink omma palwust lõppet, latsiwa nemma kengo otsa. Wannemba nink noremba terwitawa jo kawwest effa, wäikesse latse astiwa temma ümbre fokko nink sillitsiwa tedda; temma poja nink tütre, temma wäü-mehhe nink minniija lähhu-
nesiwa temmale ka kii auwopakja armoga,

wõttiwa temma kää, rappotiwa sedda sõbralik-
kult nink anniwa selle suud.

Se päle üttel Abram neile: minna tenna teid, armsa latse, sõamest fige teije armo nink ka se eest, et teije minno omma tullemisfega ollete rõmustanu nink kōstotanu; minna tenna teid se eest sedda ennamb, kunna minna tija, et teije, ommast pallawast päiwa-tõõst wāssinu, armo perrast minno wasta ni kawwest siia ollete tulnu; ent teije ei sa omma wanna effa mitte ennamb kawwa hennē sean nāggema; sest se tund om liggidal, kōs minna Issandast kōdo sa kutsutus nink teije emma Maria nink teije ette ärralānnu welli nink sõsaride mannu lähha. Ent ni kawwa, kui Jummal tahtminne om, et minna weel siin maan olle, om se mul armas nink kallis, henda teije armust rõmustada nink natta, et teije kāsfi hāste kääp. Mūüd ei wõi minna kül mitte ennamb teije eest hoolt kanda nink teggew olla; ent minna wõi teije eest Jummalat pallelda, nink sedda te minna, — et Jummal teid tahhas wallitseda, teid omma te pāäl sata nink teid õnnistada; sest temma om jo armolinne nink hallestaja. Minnul om se kindma usk, et temma minno palwust om kuulnu; sest minna nāe rõmoga, et teije hool nink kää-tō om õnnistedu, et teije hāän ello-pōlwen ellate; ent weel suremb rōöm om mul se ülle, et teije Jummalat pelgate nink õigust tete. — Jakob, sinna minno fige

wannemb poig, peat, kui minna olle uinunu, sugguwõssa pä nink wannemb ollema nink kiki selle ommatsid armun ja ütteussen wallitsema nink koon hoitma; teije peate ühhendetus jäma kui ütstõist armastaja welle nink sõssara, peate eggaitte hädä aial tõine tõist toetama nink amwitama. Teije kif, minno armsa latse, peate omma wannembat welle armastama nink temma sõnna kuulma; sest minna ussu nink loda, et temma henda teije wasta kui ütš ussutaw welli, heldemelesik amwitaja nink essalik sõbber saap piddama. Rule, Jakob, mul om rõõm nink mele hä sinno ellokäügist nink õnnista sinno; sest sinna armastat nink pelgat Jummalat nink kättemat temma tede pääl. Sinna ollet omme wannambille iks armo nink sõnnakuulmist näütnu, ollet ussutaw nink heldemelesinne abbikaas nink essa nink mõistlik, hõlelik tallo-perremees; koggodus om nüüd jo kümme ajastaiga sinno kätte kohto-ammetit ussnu nink minna olle rõmoga sinno õigusseteggemist tãhhele pandnu nink sinno püüdminist, litotuid amwitada. Latse kuliwa essa Abrami sõnnu waiklikkult nink aupakja kombega; ent Jakobi silmist josiwa pissara põski möda alla; temma naine, kel waikenne ajastajalinne poig Abram kae pool olli, sais waiklikkult iken omma mehhe olla nõal; temma kolm poiga nink kaks tüttart olliwa essa nink emma ümbre kookotüknü nink neid ümbre-wõtnu. Siis üttel Jo-

sep, se tõine poig: ja, essa Abrant! meije tahame omma welle Jakobit kui omma pääd nink wannembat armun nink sõnnakuulmisten aumustada, kui Jummal sinno meije seast om ärra-wõtnu nink temma peap meije sean sinno assemele astma. Ent Jakob lammes essa ette põlwile mahha nink üttel: õnnista minno, essa Abram, et mulle jõudo nink kindmat meelt saas, omma elloaig Jummalat kãske nink sinno oppusse perra tetta. Ent Abram pand omma kae omma poja Jakobi pä päle nink üttel: Jssand õnnistago sinno nink olgo sulle armolik! Pãle se kãänd henda Abram omme laste pole nink üttel: kuis jõwwa minna Jummalat kũl tennata nink kitta kige se heldusse nink hallestusse eest, mes temma mulle om näütnu; temma om minnule hä terwusse man kõrge wannausse igga nãtta andnu; Temma om minno omman peljun nink armun piddanu, om minno hoolt nink kãetõõd õnnistanu nink minno wannausse wimatse päiwini minno laste nink laste-latši armastussaga õtse kui ümbre-piirnu; temma annap mulle sedda õnne, se lotussaga koddõ minna, et minno latse armun, ütteussen nink Jummalat-peljun sawa ellama nink sãratselle ello-käügile ka minno laste-latši sawa kaswatama. Armsa, armsa latse, ärge heljuge ussutawussen mitte, enge jäge sesissen kindmas! Ärge laske henda mitte hukutada, kui ne pettetu nink ärrasõggendetu, ke omme

wannambide ussust ärratagganewa nink sedda leppingut unnetawa, mes nemma pühha ristmisse man Jummalaga omma leppu nink pühha öd-dango-sõdmaja man omma wassses tennu. Oh! ne omma õnneto ärra:essinu; nemma kautawa Jummalat omma sõamest; ent kui nemma Jummalat omma sõamest omma kautanu, sis omma nemma kif — kif ärra:kautanu; neide ello:te künal om ärra:kistotedu; nemma käuwa pimmedan, nemma omma ilma lotusse nink rõmota ellun nink omma wiimisel surma:tunnil. Üttelge essi, armsa latse, mes om käl nifuggutist innimissist piddada, ke pühha wannet ärrarikwa, omma Jummalaga wasta ilmušutawas sawa nink sedda leppingut tühjastewa, mes nemma temmaga omma tennu! — Kaswatage sis omme latši Jummalaga peljun nink oppetage neile temma käske. — Sedda sõamelikko mannitsust anna minna essierralikust sinnule, minno poig Tomas. Sinnul, kui koolmeistrel, om suurt nink pühha kohhut nink sadust tähta. — Sae henda omma Jē: sanda nink õnnisteggija perra; temma piddi latši armsas; temma last neil henne mannu tulla, õnnist neid nink üttel: neide perralt om taiwa riik! — Sedda üttel meije Jē:sand, sest et ilma pat laste ilmsüta sõamid weel ei olle purretanu, nink et ne wäikesse oppusse nink mannitsusse läbbi Jummalaga pole wõiwa sadetus sada. Hā kōli: piddamisse wiis nink üts ussutaw koolmeister omma sure hā-teo nink

õnnistusse; sest rummalus nink sõggedus omma pattu nink jummalawallato ello sadiko nink seltšimehhe. Ent oppusse nink mannitsusse läbbi saap inniminne sissest piddi walgustedus nink wäljaspidi kigele hāle kōsblikkus tettus.

Sedda olgo täämbas kül, — minno armastetu latse. — Raega, jo om päiw lojale lānu, — mes meije ello tåhhendus, ent ka meije lotusse tåhhendus om; sest perran öd-dango hāmmarust nink waiklikko ödd sadap hao-walge paistwat päiwlikko ette. Laulge mulle nüüd weel Jummalaga-jātmisse ütte wārši.

Se päle allust temma tüttar Anne sedda laulo laulda num. 25.

1. Mes murret südda kannap

Nink kurbas lāt so meel?

Käl Jummal abbi annap,

Et sinna kittat weel.

Ke pilwil, tulil' sadap

Teed ärra-minnema,

Sel om weel nõu, nink tunnep

Sull' teed ka walmista.

2. Sa peat Jēsa uskma,

Sis kāsfi hāste käu,

Nink temma tō pāl' lootma,

Sis so tõ falsma jääp,
 Sest murrest ei sa abbi,
 Ei ka sest kurbusfest,
 Ent õige palwe läbbi
 Saap abbi Jäsa käest.

3. Sa, armas Jäsa, tijat,
 Mes kahjus tullep meil':
 So lastile fik säet,
 Mes hä nink tarbis neil'.
 Mes sinna ette-wõttat,
 Se peap sündima;
 Mi kui sa essi tahhat,
 Mi peap ollema.

4. Kik wõit sa, Jäsand, tetta,
 Sest sul om rohke nõuw,
 So tõ om häste nätta,
 So wiis om selge aum.
 Kes suttap wasta panda,
 Kui tahhap sinno meel
 So lastil' abbi anda,
 Siin häddan ilma pääl!

5. Mo heng, sis loda rõõmsast

Nink passe julgede,
 Kõl Jummal kigest häddast
 So päästap heldeste.
 Se armo tundi oda,
 Sis tullep abbi full',
 Nink peat rõmo sama,
 Kui kannatet om kül.

6. Oh jätta murret mahha,
 Ke sõand waiwama;
 Ei Jummal sedda tahha,
 Et ollet kurblik sa.
 So tõ ei olle, säda
 Meid asju ilma pääl;
 Kõl Jummalal om teda,
 Mes kaswus tullep tääl.

7. Kik temma hoolde anna,
 Ke targast wallitsep,
 Sis wõit sa immes panna,
 Kuis tõ fik förda läap.
 Se wainw saap pea kääntus,
 Mes weel so kurbastap:
 Rõõm Jummalast saap antus,
 Kui omma aiga näep.

8. Ehk temma weidi wiwis
 Se rõmo tunniga,
 Nink nãus jo sinno silmist,
 Kui tahhas unneta:
 Meelt siski ärra heitko,
 Tãl om ùts essa-arm,
 So usk iks kindmas jãgo,
 Kõl tullep pea rõõm.

9. O õnnis sa nink auvus,
 Ke ussut, kannatat:
 So kãtte jãap se wõimus,
 Nink auwo perrandat;
 Sull' Jummal essi sadap
 Weel nida õigust tããl,
 Et rõmo laulo laulap
 So waine kurblik meel.

Nemima kii lauliwa sedda laulo sõamest
 nink waa melega nink kui se otsan olli, lam-
 mes essa Abram põlwile mahha, temma latse
 nink laste-latse teiwa seddasamma nink temma
 pallel helle hãlega:

Meije Jõsa, ke sinna ollet taiwan, pũh-
 hendetus sago sinno nimmi. Sinno riik tulgo
 meile. Sinno tahtminne sündko, kui taiwan,
 nida ka ma pããl. Meije päiwalikko leiba anna

meile tããmba, nink anna meile andis meije
 süda, nida kui meije andis anname ommile
 süüdleisile. Nink ärra saatko meid mitte kius-
 satusse sisse; enge pãsta meid ärra kurjast:
 Sest sinno perrãlt om riik, wãggi nink auwus-
 tus iggawetses ajas. Amen.

Perran selle palwe luggemist tõõsiwa nem-
 ma illes nink essa Abram õnnist neid weel
 neide sõnnuga: Jõsand õnnistago teid nink
 hoitko teid; Jõsand tõõsko omma palget teije
 pãle nink olgo teile armolik. — Amen. —
 nink waiklikko rahho nink Jummal armasta-
 missiga sõamen lahkuswa nemma üttestkoost
 ärra nink lãtsiwa eggãuts omma koddõ.

Br.

Leiwast ja leiwa-jätkust.

Juhtus wiimisel möda läinud aastail meie maal saggedaste wilja-äppardust, jäolt sest et mõnnikord pöane ehk saddune ilm ehk warrane külma-ärmatis sui wiljale, mõnnikord pakkane talw rukki orrasele kahjo teggi; jäolt jälle sest, et aast aastalt rahwa kehwas suremaks tõusis, mis läbbi ühhel pool sõnniko pudus, teisel pool wässind rammeto tõd-lojus korralist põllo kosutamist ning arrimist ärra kelasan; sellepärast, parrako Jummal mitmel paiful rahwast näggime, kes omma ärra kurnatud põllo-maid pissut adra sahhaga läbbi sorlis, seemet otsekui sea tuhniismaale ripputas ja nisamma waest-wisti mulla sisse siblis, kos mättad ning umbrohhi orrast ärra lammatas. — Mõnningad korjasid hao-rago kokko, mis sõnniko assemel maa-pinnaga põl-lul ärra põlletasid, ehk weddasid laudas põllenud

sõnnikud, kenneel suggugi ennam rammo ep olnud, nurme peäle; — senna jure tulli weel illine mah-hateggemine, kui külwi-aeg jubba ammo möda olli läinud, mis läbbi rukki-orras süggisel ei jõudnud juurduma, egga sui-willi enne külma ärmatisi kupa-sema. Kehwal olli seemne pudus, mõnnel ep olnud adra-ette-pandawad, ja mitmel muil sündis asfi oosetuse läbi, ja kostis mõnni rummal: egga mo isfa egga isfa-issagi warremine ei affand külwama! Ommeteggi näggi iggamees omma si-maga mõisa wäljal, kos nurmed kangeste sõnnikud ja korrapär-ralist arrimist saiwad, paljo parremad wilja siggine-mist; agga ei olnud mõisa wäljal issi Jummalat egga teistwisi ilma.

Rui nüüd Kalendri-teggija tähhefatsja tornist taewa tähtede liikumist, kuu ning päikese warjutami-se arwu ja muud targale õppetuseks puduwad asjo tähhele-panneb, siis ullatab ka mõnda temmale silma, mis maa peäl sünnib; sellepärast on ta nõuks wõtnud igga aasta üht ja teist wiggalist maja pid-damise pruiki luggijale kuulutada ja õppetust-otsijale mõnnusat nõu anda. — Egga üks inimene, ellago ta misugguses seisuses, kes nõu ning jõudo mõda püab eddasi sada, leiab Jummalat poelt õn-

nistust; ogga kes ennast ootusele orjaks andis, sedda ei akka Jummal immelikkul wiisil toitmata egga fatma. Kõik mõistmata lomad ronniwad ning lendwad päwa - tõusust kunni õhtani, peatoitust ofsid, nõnda kui mõningad nende seast ka talwe warra kofko fogguwad, ehk kui meie kohhal külma ei jõua kannatada, süggisel mitto sadda wersta lõune pole ruttawad, kos Jummal neile peatoito ning warjo paika juhhatanud. Kui nüüd elde Jssand igga ellawa lomale ning romakesele iggapäwast ello - ülle piddamise tarwitust rohkest wõttab jäggada, miks Temma pühha arm siis sedda annet innimese lapsese ei peaks andma? Kes ühhel wiisil ei sa, se peab teisel wiisil nõudma, sest seks on meile mõistust antud, et meie mele mõtlemisega peatoitust ja ihhokatted peame murretsema.

Üks murrekas maja- ja leiwa-mees ei tohhi õlle- kubbo egga einatuusti müa, waid peab põllo ja eina maad mõda ni paljo lojust piddama et jõuab kõik põhko, mis wikkati ehk sirbiga kofko korjab, sõnnikuts maddantada ja kewwade põllule wia; sest tugewast sõnnikud sanud ja korraliste arritud põld ei karda ial ni wägga äppardamist kui lahja maa, waid annab — olgo ilm kudda tahhes — ennamist ik-

ka perrerahwale toito ja õnnistud aastail weel mõnne wakka mümisegi tarbeks. Kes wakka ruffit jõuab süggisel turrule weddada, se saab keelmata sadda kubbo õlgede ehk wiekumne tuusti eina inna; ogga sadda kubbo, õlgi ja wiiskummend tuusti eino lojussele sõdetud annawad sõnniko maal kolm ja nelli wakka ruffid, ja jääb weel järrese külwatud kui wiljale rammo pealegi. Kui wiis koppikad õlle- kubbo ja kumme koppikad eina tuusti ind, siis maksab üks Riawak ruffit kõige wähhemalt kuus rubla. Sest arrost wõib selgeste nähha kui paljo mõnnusam põllo kossutamine, kui lojuse toito mümine om-

Ugga, küssib mõnni luggija, kost meie süggisel rahha koppikat same misga kono- ning mõisa maksud tasufsime, rauda, soola ja muud majapidamise tarwilist poest lunnastaksime, kui meie eino ja õlgi ei akka müma? Egga sedda mümist ükski lusti pärrast ei teeks, kui ädda küsil ei õlleks. Ütle mulle, wennike Kalendri teggija, kui so silmad ni kaugele tähhefatsja tornist ullatawad, et mingi sinno ees warjul ep õlle, ütle mulle: kos se rahha-auf seisab, kost ma kõik maksud pean wälja wõtma?

Põllo-mehhe rahha-auf, koston minna, seisab

põllul! — Kaewage agga süggawaste, kül teie siis rahha potti kätte sate, nõnda kui need pojad, kellele issa surma-moel enne kui keletumaks läks, ütles: „Waatke lapsed, ma jätan teile üht kaunist rahha auko pärrandusfeks, mis meie wina-mäel seisab.“ — Kos kõppas? küsisid pojad ühhest suust, agga wana issa tõmbas raskest inge ja kostis nattukese aja pärrast maddala healega: „Kaewage! kaewage! ligi jõudnud lahkimise silma pilk tõmbas issa keelpaelad äkkiselt nõnda kangeks, et ennam sõnna suust wälja ei tulnud; wanna taat maigutas paar korda suut, näitas käega ja eitis siis rahholist inge. Sai wanna issa surnukirst anda ja mattukse piddo lõpetud, siis tõttasid pojad ühhel nõul wina-mäele rahha auko otsima, kos nemmad kõigest wäest kaewama affasid, ei rohho jurefest egga kiwvi kiskofest ligutamata ei jätanud: siiski ei juhtund rahha auk meestele kätte. Teisel aastal kaswid wägga fennad kobarad wina-mäel, mis kolme wõrra wina andsid; agga kui wina marjad ärra korjatud, läksid mehed teistkorda rahha auko otsima, kaewasid weel süggawamaste maa pinda läbbi, et kül nad middagi ei leidnud. Agga wata immet! ollid nemmad minnewal aastal rohkest wina-marjo sanud, saiwad nemmad tannawo weel ennam, nõnda et kõik nabri-

rahwas sedda immeks panni. Kui kolmandamal ning neljandamal aastal sesamma süggune õnnistud luggo meestele rahha-augo otsimise järrel sündind, siis märkasid nemmad, mis õnnis issa neile tahtnud ütelda. — Sedda mõistes wõtsid mehed ühhel meel nõuks, wina-mägge igga aasta ni süggawaste läbbi kaewada, kui sedda rahha otsides ollid teinud, ja tõeste, Jummal õnnistas nõnda ausa meeste kätte töö, et nemmad rikkaks said.

Agga tallomees, kes oolega omma põldo wõttab arvida, leiab rahha auko põllult, nõnda kui wina-mäe-pärrijad sedda wina-mäelt leitsid. Wõitke korraperrast künda ning aastada, kõik umbrohho jured ja mättad wälja kiskuda, rohkestes jõnnikut sisse panna, kül siis põld leiba annab ja mitme kordfekt wilja kannab. — Jäwad õlled ning einad mümata, siis wõib rohkem lojust piddada, mis läbbi suisel ajal mõnda rubla rahha wõi-mümisega sisse tuleb ja weel süggisel pedlegi lehma mullikas ehk ärja wärs turrule wõib wia. Misammoti peab nõukas maja mees määra oost piddama ja isse warfakt noort obbost kaswatama, sest obbose ostmine kullutab wägga paljo rahha; agga kes obbose jalgjo jõub kaswatada, se saab nihäsi obbose tallist kui weikse lautast rahha koppi-

kad. — Peäle selle wõib pöõlomees messil'lnno pu-
dest, kannepi ajast ja linna-wäljalt igga aasta rahha
sada, kui willi peaks äppardama.

Isseärranis tulleb weel kartohwliid nimmeta-
da. Kos sedda kallist Jummasa annet rohkeste mahha
tehhakse, ei seäl wõi ial leiwa nälg fewwadisel ajal
kätte tulla. Kartohwliid on kõige mõnnusam leiwa-
jätt, sellepärast nõuka maja mehhe kohhus, nipaljo
kartohwliid mahha tehha, et aasta otsa perrele toito
ja fewwade seemet küllalte järrele jääb. Et talwel
mitmel mehhel kartohwliid ärrakülmetawad, mäd-
nema lähwad ehk muido ukka sawad se tulleb sest,
et meie rahwal õiget päika ei olle, kos kartohwliid
wõiksid oida. Kui kolm ehk nelli perremees küllas
ühhel nõul wõttaksid kartohwli keldrit ehhitada, siis
olleks se pissoke assi, agga jädaw kasso, mis lastele
ning laste lastele pärranduseks jääb. Ra kopas
wõib talw otsa kartohwliid piddada, kui agga selle
eest murret kandakse, et kopas niiskeks ning röss-
seks ei jä. Enne kui kartohwliid kopa panned, pead
sa mõnne kubbo aggo kopas ärra pöõletama, mis
lääbi rössine eur maast wälja tõmbab, selle peäle
panne kuiwe õlgi pool jalga paksult kopa ümber ja
kartohwliid õlgede sisse: ei siis sa külm egga mäd.

daneminne kartohwliidel waewa tehha. Ruddy fede-
tud kartohwlist rukki jahhoga seggatud leiba wõib
tehha, sedda teadwad meie rahwas kül; ommetegi
wõiks mitmel teadmata olla, et torest kartohwlist
nisammo hästi leiba wõib tehha. — Torel kartoh-
wliid tampitakse ehk riwitatse penest, siis pannakse
neid kotti sisse ja ripputakse kotti ülles, kunni kõik
wesfi wälja walgub. Selle peäle puistetakse tores
kartohwli pudro kottist leiwa astjasse ja ripputakse
paar kammalo täit rukki jahho peäle. Teisel päwal,
kui taigen appo, sõtkutakse nipaljo rukki jahho sisse,
et parrajast paksuks lähheb, lastakse wähha kerkida,
mis peäle leiba üllestuakse ja ahjo küpsema pan-
nakse. Selwisel tehtud kartohwli leib maitseb ni-
sammo hea kui selge rukki leib ja annab innimesele
mõnnusat toito.

Peaks siiski ühhel aastal sennesuggust õnnetust
juhtuma, et willi ning kartohwliid ühhes koos nurja
lähheksid ja fewwade nälg kätte tulleks: siis peab
nõuks wõtma liwa-, nõmme- ehk pödra- sam-
blaid, mis meije maal rohkeste kaswawad, leiwa
jätkest pruukida. Meed nimmetud samblad lastakse
paar päwa wee sees, mis fewalt peäle wallatakse,
siis kuiwatakse neid päwa paistel ehk ahjos ja jah-

watakse weksil peneks. Kaks ossa samblad ja üks ossa rukki jahho andwad leiwaiks tehtud mõnusat toito, ja on nisuggusel leiwal sesamma toido-rammo kui selgel rukki leiwal. Mõukamad perremehhted wõiwad weel pisut soola leiwale sisse panna, mis läbbi sambla wiikka maggo ennamist opis ärra lõppeb. — Minnewal möda läinud kewwadel laskis Wörro linnas aus Rae-herra Stein palju sesuggust nõmme sambla leiba tehha, mis mõnda nädalad igga päw ulga rahwale wälja jäggati, ja innimestele õppetust anti, kudda sesuggust leiba piddid teggema; sellepärast wist mitto Kalendri-luggijad praego hea õppetajale tänno andes weel mele tulletawad, kudda sesuggune leiwapalluke maitstes. — Kui Wörro linna ümberkaudne rahwas sähherdust sambla-leiba wilja äpparduse ajal ei wõtta pruvida, siis näwad nemmad isse ennese sü läbbi nälga ja tewad tõeks, mis wanna jonna ütleb: „laiskus ja ooletus on kehuse wannemad!“

Kes kaugema rahwast sest asjast ennam õppetust immustab, se leiab sedda ühhes weikes ramatofesses, mis 1818 Tallinnas trükkitud se nimme al: „Nõu ja abbi, kui waesus ja nälga kae on.“ Nisammoti rägitaakse ka kaddunud praust O. W.

Masingi Pühha päwa wahhe luggemistes some rahwast, kes nõmme samblaid leiwa jätkust prugiwad.

Piddage allati, armad luggijad, üllemal nimetud sõnna mäles, et põllul teie rahha-aul! arrige põldo ei mitte sullase egga päilise modi, waid õige mehhe wisi ja omma pärrast; weddage igga aasta ennam sõnnikut nurmele ja wennitage kartohwli põld aast aastalt laiemale: küll siis Jummal teile leiba annab.

F. R.

Tühhi jut, tühhi lorri, tühhi assi,
tühhi kõik.

Kes teada tahhab, mis mees ma ollen, sellele ütlen ma koshhe, et ma Bahheküllä koolmeister ollen. Et ma kül oma tarkuse ja teadmise polest ülle kõige koli ollen pandud, siiski igga päw teisi leian, kes targemad on kui miina, ja nendest püan ma jälle ikka õppida. Kuhtus sedda wisi mõne nädala eest, et mõnda diete uut asja sain õppida, noh, et ma siis koolmeister ollen, tahhan ma sedda ka teistele õppetuseks anda. Liig-targad ehk wahhest tahhawad mitte õppetusi anda, mis meiesuggune ei usalda mõista; sellepärast wõtsin miina süddant ja julgust nõnda laulu laulda, kudda ta nokka tulli.

Kui ma asja täielikkult tahhan tähhendata, siis pean ka esimesest otsast pealeakkama. Süggise pole ea nabri-rahwa abbi mulle wägga tarwis läks ja wõtsin siis kätte ja panin alli aljade wahhele, mõne wilja-iwwa kotti ja kustrust noppisin ka rahhakop-

pikaid tasku, — kalla olli tarwis rannast tua. Sedda jo iggaüks omas meles ärra wõib arwata, et kauni koormaga ühhes päwas Mustwette ei wõind jõuda. Waskjalla kõrtsi jäin omajale. Wana kõrtsi Andres on mo wana kaim ja tuttan ja mees miino mele pärrast, agga sest on ta kõlbamata inimene, et ta õppetust koggoni wasta ei wõtta. Korda kaks ma igga aasta sedda teed káin ja igga kord ma allikest Waskjalla rehhe alla ollen ajand; agga ikka ütlesin: se olgo wimine kord. Mis ma Andresele õppetasin ehk mis ma temale selletasin, sedda kulis ta linfförwaga, ja kui mo meel siis diete eaks akkas minema, siis ta weider pole pilkamisega ütles: tühhi jut, — teine kord jälle: tühhi lorri, ja tühhi assi, ja tühhi kõik. Kas nisuggune kõne koolmeisteri meelt ei pea pahhandama? Mõnigikord olin jo ilma Jumalaga jätmiseta ärra sõitnud ja täñawu tahtsin suisa ja lausa mõda sõita; agga allikene jo kaugelt akkas irnuma ja Andres pistis pea ukse wahhest wälja ja tundis mind ärra ja terretas, ja mis siis enám olli parrata — allike kippus parremat kát rehhe alla ja wanker läks alli järrele ja wõttis koolmeisteri kasa. Rot olli lõksus. Agga sedda tahhan jo ette ütelda, se kord ma ei kahatsend mitte juhtust.

Kõrtsis olli weel üks teine te- káija, muido diete meie ma mees; agga lust olli

meest wadata ja kuulda, igga sam olli tal omas kohhas ja igga sõna omas paigas. Ta olli kaugelest ümber reisinud ja olli paljo näind ja kuulnd, ja olli mõnda ka tähhele pand ja õppetust wasta wõtnud inimeste käest ja juhtusest. Alli olin ärra tallitand ja laskin tuppä taggasi juttu sahkama. Jo Andres ja wõeras mees ollid juttu allustand.

Andres ütles: „Jubba nälg koghendab kaeltotti ja korib keppe. Kus poolt kulla mees tulled, kas iggal pool rukkis ni waene on, kui meil?“ Wõeras ütles: „Jumal parako, iggal pool sesamane willetsus. Mõisa wäljade peal iggal pool kaunis willi, agga kui tuul tallopoja põldude möda puhhub, üks kōrs teist kinni ei sa.“ Miina siis küssisin: „kudda se inme-assi tulled, et iggas kohhas tallopoja wäljad sandid ja mõisa wäljad kaunid?“ Wõeras ütles: „ei olle se werske seemne pärrast, ei olle se oleto külwamise sü, ei olle se tule ei ka ku teggu, — aina minewa süggise ilm ja wihm rikkus tallopoja rukkialjad ärra.“ Mulle tullu jo süddame jällestus peale — jubba Andres wangutas pead ja ütles: tühhi jut!

Wõeras mehhe wisi ei tunnud ja wõttis selle sõna poleks wihhaks, üteldes: „wai nõnda; miina tahhan oma kõne ärraselletada, ütles siina siis parremat õppetust, ja same siis kuulda, kummale kolmas mees õigust annab. Miina ollen kaugeleste maal ümbersõitnud

ja ollen moisnikkude ja tallorahwa käest kuulnud, et enamiste werske seemnega külwasid; agga werske seemne rukkis on mõisa wäljade peal kaunis ja tallopoja wäljadel aina waene. Kus waia seemnega külwasid, on se samane assi. Sedda sama wisi ei olle ka põllorrimise sü: oletuma põld on ni sama paljas kui olefandja. Kas ku wõi tule teggu, sedda wõid siina pärrast tähhendata, ehk siina olled targem ku = kubjas ehk tule = katsja kui miina. — Kui sa agga minewa suwwe ilma tähhele pañid, kül sa siis tead, et Jani päwast Jakobi päwani ja Jakobi päwast 3. Augusti ku päwani wihma ja jälle wihma sadas, igga päw ja igga ö ifka enam, et põldud aina porrilombid ollid. 3. Augusti ku päwal tullu kuiwa ja kuiw taewas jäi meile 28. Augusti sadik, se olli agga pissut ille kolme nāddala; siis affas jälle wihma puistama ja päw olli päwast märjem. Kuiwal ajal mõisa wäljad saiwad walmis ja olli ka weel seemnel aega iddaneta ja tõusta. Tallopoegade külwi ajad olliwad iljamad. Egga enne Nufki = Marja = päwa iwwa põldu ei wissata. Üks otas weel nore ku peale, teine tõi leppa lehtedest tarkust, kolmas kasse oksadest, neljas otas koer pididi affama rohtu sõma, — kuiw aeg tõttas möda, ja iwwa, mis liig märja mulla sisse sai, mādānes ärra, enne kui idanema affas. Agga kes perremees ka aeksa

pärrast mõisa küüsi oma põlvi kühendas, ikka ommeti wihma nuhtluse alla sai, sest küüsi aeg olli lühike. Se on se asja sellest. Kas sul nüüd parrem selletus? Agga siia ajo: ladi ni tühi näis ollewat, kui tühi ma.

Andres mõtles küüsi tül aega järrele, küüsi karmu ja nuuskas niia — pärrast agga ütles: noh wõib siis ka olla.

Tühi ma niie sain kuulda ja küüsiin kühhe: „Meie maal nüüd palju tühiast maast lorriskasse; mis küllamees siia küüsi tül mõtled?“

Küllamees ütles: „tühi ma on, kui ta niie, tühi ja paljas, ja se lorrin ja parerin, mis muidu temast siin maal tehakse, on se kõige tühiem tühi jut.“

Kõrtsimees Andres oma wana wisi wargutas pead ja rapputas kõrwu ja ütles: „tühi hi küüsi!“

Meie sure älega affasime naerma, nüüd tema jone: sõna parrajas kühhas olli. Agga tema wõerale õigust sellega ei tahtnud anda, ja kui agga meie naerust mahti sai, ütles ta: „egga ma tühi maad tühiaks ei sõima, aina siia juttu; saab igga päew nüüd palju tühiast maast kuulda ja allati tedda kudetakse; mis sa siis tedda laidad, ehk sa oma filmadega tühi maad nägid?“

Wõeras wastas: „Se ep se assi on! Küüsi ge enam inimesed asjast lorrisewad, mis nad ilmaagi ei olle näind, ja üks rumal ussub teist. Ma isse ollen paar aastaid tühiast maal olnud ja ollen tedda suuwel ja talwe ajal näind. Irm peale tulles, kui mele tulletan. Kui ta ni sowitan olleks, küüsi tedda rahwas kida: wad, küüsi siis ammogi inimesi olleks sinna ellama laind.“

Wene rigis on tühi maad palju, surel kangel Siberis ja Siberi ligidal; ka liggemal Europa jao wene rigis, musta merre pool.

Kui sa tühi ma piri peale astud, affab so küüsi kühkama. Ni kangel, kui so filma nägemine ullatab, mitte middagi asja egga ellajad sa ei näe: üks suur laan laiutab ennast so filmnõo ees iggale pole; seal ei olle puud seal ei olle mägge, küüsi ükslaine lagge lood, mõnes kühhas agga liwa küüsi kühkessed tulest kühko puhhutud. Kui irm sind taggasi ei aja ehk kui te ots sul teisel pool lane on, ehk olgo sul lanes middagi otsimist, siis wõid sa küüsi sadda ja mitto sadda wersta eddasi minna, ei näe sa muud middagi, kui ülle pea taewast ja jalgade al küüsi maad, mis mõne närtsinud rohuga siin ja seal nattuke kattetud on. Arwaste pissuke ellajas üllese üppab, inimestab filmapill inimest nähhes ja jookseb ennast ärrapeitma ma: augukese siisse. Inimese inge sa seal ei leia, kui agga pirete kaldal;

seal weel rohtu kaswab ja lojuste karjad seal ümberulguwad. Ma pind on selge sawwi ja ni kõwma, et kirwes ei tahha peale affata. Kui talwe lumi on sullanud, kaswawad äkki ste maast mõnedgi lilled wälja ja siis on laan kül nähha kui üks ilmotfata lilleaed. Tulleb agga suwwi, siis pāw oma tullise pallawusega kõik ärrapõlletab ja tekäija jalla al kōhhiseb surnuks kuiwanud rohhi. Kāi sa sadda ja sad-da wersta ristati ja pōigiti, weepissarat sa ei leia, ja kui ka siin ehk seal lombike ehk jārweke on, ta aina solast kibbedat wet täis, mis jännu ei kustuta. Ei olle seal jōgge ei allikat. Tulleb talw, siis on seal kōggoni jälle. Kül'm on surem seal, kui meie maal, kui ka mõned neist maist enāam lõune pool on, kui meie ma. Lund sajab, agga kange tuul, mis irmsaste puhhub ja paiskab (egga seal mersad ja mäed tedda finni ei oja) tuiskab lume ühte kohta suurteks angedeks kōkko ja jättab teised kōhhad kōggoni paljaks. Zum-mal parrako ellajaid ja inimesi, kes nisugguse tuiso ajal laande juhtuwad; kui kül'm neid ei tappa, siis tuul neid ärralāmmatab ehk lumi neid mattab.

Kas se ma on inimesele sowitaw? Kudda ta seal maja ehitab, kus puud mõne saja wersta pealt ei sa nähha ja kus kiwwi nisāma arm on? Kudda ta seal lojused kaswatab, kus lojuse toitu agga mõne nāddala ajal kewwade

ja süggise leida? Kudda ta seal põlbu tahhab seada ehk arrida, kus ma ni kehwa on, et mitte rohtugi ei kaswata? Kui Jūrri pāwal sa obbose wankri ette pañeks ja obbone ja sa isse ikka terve olleks ja sul ja obbosel iggas paigas toitu kül, siis saaks sa kül Ruffi-Maria: pāwa ajal sinna kōhta, kus kõige liggem tühhi ma on, — agga kus siis so maja, kus so nurm, kus so lojused, kus so einama? Kui talw tulles, mis sa siis teed? On üks kolmkümmend aastat, kui kehwal ajal meie ma inimesi ka tühjale male petteti; kui kauale nad said? kes tühja maad nāggi? Meie omal maal on mõndagi laant weel arrida, liari linnade liggidal.

Noh kõrtsi-mees, kas tühhi ma ei olle tühhi?" Andres wastas: „olgo siis sul õigus, kui sa isse olled tühja maad nāind."

Minna wōtsin jälle sõna kätte ja ütlesin: praego nimetasid linna liggidal lanefid, — ütles, miks enāamiste ikka linna liggidal marhwas kõige waesem ja ka rumalam weel on?

Wōeras ütles: Selle wasta wōin ma õige lühhikesest kosta: meie ma rahwas ei oska armata ehk rehmentada.

Kõrtsimees sõbber jälle wangutas pead ja ütles: „tühhi lorri. Kas inimene siis teise

asja tarwis ei olle lodub, kui agga ikka õppima ja jälle õppima; mis meie selle sure tarfuga wimaks teme?"

Miino koolmeistri = uhkus selle peale kogoni ärra = pahhandas ja jubba affassin pikaste ja laiate tarkust kiitma; agga wõeras wõttis sõna mo suust ja ütles: „Ni paljo, kui maid ja inimesi ollen näind, ikka sedda enam õnne ja usku ja tõ-armastust inimeste ulgas, midda enam nad olliwad nores põlwes õppinud. — Agga wõttame jälle waia kõne kinni. Linna liggi wõib tallopojale paljogi kassu tehha, ka paljogi kahju; sellepärast piddago arru. Linna liggida inimesed käiwad obbostega sõitmas ja tabbawad kahhes kolmes päwas ni paljo rahha sada, kui põllo = tõ jures täies nädalas. Dige kü. Agga selle tenitud rahhaga ostetakse weel üks obbone. Nüüd otsitakse allati sõitja ammetid, nüüd lähewad ärra täied päwad otsides, nüüd ollakse kõrtsides, wõetakse effite aja-witeks napsokene ülle jänno, teine kord jo imo pärrast ja jodif on jo walmis; põllo arrimine jääb Jumala oleks. Sedda wisi on mõnigi aus mees ukka läind kõige oma maja ja perekonnaga. — Duna- ja marja = aeda üks ja teine ehhitaks, agga kes selle jure nõu wõib anda? Tallopoeg ütles: täna ollen ma siin, omme on mo paigake mõisnikko mele järrele ja ta ehhitab sinna ue karjamõisa.

Agga wõtkem kinni teist nõud piddada. Wakka = ma peale külwad sa üks wak rukid sa saad kuus ehk sa seitse wakka ülle seemne. Siino tõpalk on siis 30 — 35 rubla paberirahha. Agga pane kartohwliid põldu 20 wakka ühhe wakka = ma sisse, sa saad süggise 80 wakka ülle seemne. Sago sa ka üks rubla wakka eest linnas, sul ommeti on 80 rubla waewa eest. Agga mis sa mõtled, ühhe wakka = ma peale (kus ma sedda mõda on) kapstaid istutada? Ühhe wakka-ma peale istutad ja kümme tuhhat taimeid; olgo ka effite kikkumise ja kastmise ja liblika ja ussi otsimisega nattuke tõdd, se agga kerge tõ on, laste ja waia naiste tõ. Tulleb süggise ja müid sa kapstapea sadda, läbbi segamine, kahhe rubla eest ärra, on so wakka-ma 200 rubla kassu teind. Teise wakka-ma peal kasvata kalikaid, porganid, petersilla — kü süggise linnas ärramüid. — Arwa järrele — kui üks nõu ei mõju, katsu teist." —

Wõttis weel wimist oma õppetuse kofko ja ütles: „laske lapsed koli minna ja Jumala sõna kõrwas weel ka muud tarkust õppida, — lähheb pärrast ellus tarwis, liati rehnenamine. Agga Jumal parrako, usso kõrwas meie wägga nattuke kolis õppime; olgo usk sool ja mu teadmine olgo mu leib, kes siis ilma leiwata ka läbbi saab? Lähheb tallopoeg mõne

einatustiga linna, ikka kùl sòma - wahhe aeg ärra lähheb, enne kui rahha saab kokko-
arvatud."

Miño mele järrele se kòne wägga olli; kes koolmeister oña ammetid mitte ei ea me-
lega kule kidetawat! sòbber kòrtsimees nikk-
tas pead òiete maddalast ja ütles: noh, kui
sedda wisi on, jàgo siis teile õigus.

Miña wòtsin jälle kòhhe ussust kinni ja
kùssisin: „kùllamees, sa olled paljo inimese ol-
lemist ja elloforda näind, mis usk kùl kòige
parrem peaks ollema?" Mees tõmbas silma-
kulmud kokko ja watas kaunist pungiste miño
otsa, üteldes: „kudda siis meil süddant ei olle
ütelda, et meie oña usk se kòige parrem on!"

Kòrtsimees jälle agga wangutas pead ja
solkis ulka: „Tühhi kòik, kas üks usk ni ea
ei olle kui teine!"

Wòera silmad selle sõna peale affasid kui
wätku lõma ja nago olleks ta tahtnud willet-
sat oña silmadega mahha pista, ütles ta wal-
jo älega: „Siña kòlsamata! Kes issa ehk eña
otsa süllitab ehk oña õppetajat sõimab, mis
sa sellest inimesest mõtled? Agga eks se olle
so usk, kes so süddant jo lapse põlwes on
kuitsend, kes so meelt ikka õige te peale on
juhhatand, kes kurbuses so koormakergitaja,
ja willetsuses so nõuandja olli — ja tedda

tahhad sa laita? „Nende wiljast peate teie
neid tundma", ja: „ea pu ei wõi pahha wilja
kanda, egga pahha pu wõi head wilja kanda"
— nõnda Õnnisteggija isse õppetas, ja kui
usk usto kòrwa tahhad panna, siis wata,
mis usk inimesest on teind. Mina julge süd-
damega wõime kùssida: kas meie rahwa ulgas
kaelaleikajaid ja obbosewargaid on? kui kelle-
gi kael on mahhaleigatud ehk obbone warrastud,
kas kurjateggija meie ulgas on? Austa oña
usk ja pea tedda kinni, kes sind ei kela
Jumala sõna so oña keles luggemast ja kes
sulle lubba annab igga rea järrel kùssida:
mis se on? ¹⁾

Selle selletusega olin miña rahhul ja ka
Andrese mele järrele ta wòis olla, sest ta nik-
kutas peaga ja ütles: kùl se seddawisi on!

Ollime agga wast selle juttuga walmis,
astus trop inimesi tuppa, kes Riast taggasi
tulliwad. Olliwad seal kàind, oñale parre-
mat maad pallumas ja parremat usku. Sest
asjast siis enam ei olnd paljo tarwis kòneleda.

Selle juttustamise jàttan siin polele. Meie
weel mõndagi teist asja se kord sahkasime,
mis ehk tullewat aastal wòin awwada. Ehk
kulen ka oña kaimo Lohkwa Dawedi ehk
Nawwa Jürri kàest, kudda se jut nende melest
olli, ehk wòin siis ka oña jutto warki par-
randata.

1) Loe: 2. Timot. 4. 3 ja 4.

Mõnneft ilmlikku säedusseft.

Summal on kõiki asju siin ilmas lonud ja säednud ja Temma säedus on otsamatta eä.

Mega mudetakse küll ühte puhku ommas eddane misseš, nõnda es kõige se aastse sees mitte ühte ainustki päwa ei olle, kes omma kõrwalissega dige kōhhe eht ühtlanne olleš; agga meie watame siin lühhidusse pärrast ükspäinīs nende kōhtade peale se aasta samisse sees, kōš need nelli aasta aega allustawad.

Need nelli tuttawad aasta aega agga on need:

- 1) **Fewwade**, allustab sell 9mal Martsi ku päwal, kell 1, 53 minutid ommiku;
- 2) **Juulwi**, allustab sell 9mal Juni ku päwal, kell 11, 1 minutid õhtu;
- 3) **Süggise**, allustab sell 11mal Septembri ku päwal, kell 1, 5 minutid pärrast lõunat;
- 4) **Kalw**, allustab sell 9mal Detsembri ku päwal, kell 8, 35 minutid õhtu.

Meie ma käib päwa ümber, läne poolt idda pole, just teistiti, kuidas se pääw temma ümber käima näitse; ja sedda aega, kōš ta ükskord päwa ümber on sanud, ütatakse aastaks, mis just kuini se wimase silma pilguni 365 päwa, 5 tundi ja 48½ minutid pikk on. Neli aasta sees saab neist 5 tuinist ja 48½ minutist jällle üks pääw; sedda lissatakse siis lissa päwa nimme all Februari ku otsa, ja on siis iggal neljandamal aastal 366 päwa. Üks nisuggune 366 päwane aasta kutsutakse lissa päwa aasta, sest, et temmale üks pääw jure lissatud on. Se te, kōš peal meie ma üks aasta kui teinegi aasta ja allati pä-

wa ümber jookseb, kutsutakse ma-aasta:te eht ekliptik. Ta on pikk 131 miljoni pennikoormad eht ülle 900 miljoni wersta. Üks ainus miljoni agga on jo tuhhat korda tuhhat, ja üks pennikorem teeb 7 wersta. Selle ni pikka te peal ruttab ta ka siis nõnda wahwaste eddasi, et se ussinus jo opis ülle innimesse mõistusse lähheb. Üks suretükki kuul jookseb ühe minuti sees rohkem kui 10, ja ühe tuini sees rohkem kui 600 wersta, se on: 5 eht 6 korda kangermast, kui se kõige kangem torm eht tuul, mis orkan kutsutakse, ja mis mõnikord Afrika ja Amerika maal tõuseb ja nõnda waljuste puhhub, et sured metsad, kōš tihti saddagi aastalised puud sees on, kui linna mahha pühhib ja merde wištub, et ükspäinīs must ja lagge ma järrele jääb. Ka selle suretükki kuli jooksmine ei olle kui middagi se ma lendamise wastu; sest temma lendab ühe ainsa sekundi sees jo 4 pennikoormad eht 28 wersta, ja ühe ainsa minuti sees jo 240 pennikoormad eht 1680 wersta. Üks sekund agga on se tueskümmnes jaggu ühehest minutist ja on nõnda pikk, kui se aeg, mis sa prugid, kui tahhat omma sõbbrale ütelda: terre, terre, wanna sõbber. Igga 24 tuini sees kerutab meie ma einast ükskord enda wõlla ümber, ja se läbbi sünnib meile õ ja pääw; sest neil kōhtadel siin ma peal, mis se läbbi otse se päwa wastu tulleswad, on pääw, ja neil teistel, mis temmast ärra pōratud on, on õ. Se pääw seisab meie ma wastu paigal, meie lähheme temmast mõda, ja tulles meile siis ette, kui olleš temma meist mõda läinud idda eht ommiku poolt läne eht õhtu pole, nõnda saimuti kui meile ette tulles, et need puud ja oned naggu meie wastu ja meist mõda jooksetš, mis te jares eht ühe jõe kalda

peal on, kost meie mōda sōidame. Eism ja mōistus on immelikkult küll mōnnikord just teine teise wastu.

Agga mikspārrast jookseb siis se ma pāwa ūmber? Se on jo algmissest seddamisi lodud. Kuida se suur Eng: lānder Newton (loe: Njutn), kes 200 aasta ees ellās ja ūks neist kōige suremist mōttlejist siin ma peal ōlli ja se kōige innimesse suggule auks ellās, leidis, on kōige se ma ilma lābbi otsast otsani se suur sādus wālja wallatud, et ikka ūks assi teist kōlge tōmbab, ja sedda kangemast, midda surem ta isse on. Newton, wēldakse, istus omma robhu aja sees ūhhe duna pu all; tulli āttitselt tule dhn ja rapputas ūhte duna lahti; dūn kukkus mahha, Newton attas jārrele mōttlema, mikspārrast ta siis küll just mahha pididi kukkuma, ja ei mitte taewa pole, eht wiltu eht kühugi mōjale. Sellle mōtte sees, ja sellle weitse asja jures, kōs ūks teine ūhtegi polleks mōttelnud, leidis ta siis sedda suurt sādust, kes taewast ja maad ūllewal kaānab, kes tāhte tāhhe kōlge, kui pōrmukest pōrmukesse kōlge sōbbralikult kiānitab, et ūks ūhte ja teine teist ūllespeab, tāielisseks teeb ja kaānab ja oiab, kui mees naist ja naine meest. Sellle sādusse jārrele tōmbab ka siis nūid se pāaw, mis poolteist millioni korda surem ja kangem on, kui meie ma, tedda ennese ūmber se ilmatu rumi sees, mis taewaks kukkume, ja kōs se ma, kōige omma surussēga weike sellle wastu kui ūks tolmū pōrmukenne, iggalt poolt lahti ja pri se pāwa kōlge tōmbamisse wāe peal oljub. Meie ma siisse on ka sedda sāmūma kōlge tōmbamisse wāgge lodud, ja ka weel ūhte teist wāgge, se on: ūhte puhku otsekōhhe eddasi leānata, kui tedda kēgi ei peaks. Agga nūid oiab se pāwa kōlge tōmbamisse jōud

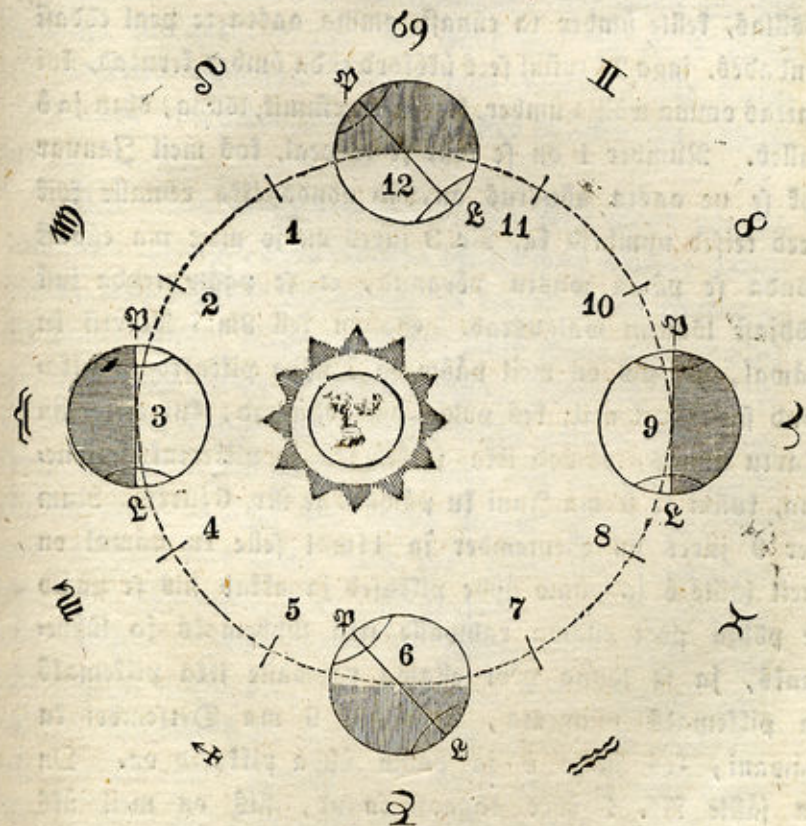
eht wāggi tedda allati enda pole, ilma siiski, et ta sedda ma eddasi lendamisse jōudu opīs ārra wōita ja sedda meie maad siis kōgguniste enda kōlge tōmmata jōuaks. Se ma eddasi lendamisse jōud ei olle jālile om: malt poolt ka nōnda suur, et ta ēnnast sest pāwa kōlge tōmbamisse wāest opīs lahti tehha kōhtaks, ja mis tulles siis sest? Mis muud, kui sedda, et ta ikka allati, dōd kui pāwad ēnnast pāwa ūmber kerutab, ūks aasta kui teinegi aasta, kuida sedda jo algmissest lodud on. Et agga ka meie ma enda kōlge tōmbab kōiki, mis temma liggidal on, sedda wōid sa igga silma pilk nāhha. Lasse ūks kiwī kēest lahti tule peale, kas ei kukku ta mahha, kui se dūngi seal Newtoni ajas? Agga mis pārrast? Mis pārrast muidu, kui ūkspāinis sepārrast, mis Newtoni ūttles, et se ma, mis mittu millioni korda sest kiwīst surem on, tedda kōlge tōmbab. Se ma tōmbab igga ūhte tippukest se kiwī eht mugi asja kōlges, kellest se kōtku pantud on, enda pole, ja selllest se siis ka tulles, et midda surem ūks assi on, eht midda rohkem tippukeist eht siiskonda temmal on, kes tedda wālja temad, sedda raskem temma isse ka on. Sealtey se raskus siis nūid igga asjale tulles, muidu tedda ei oleks. Et nūid siis se ma nōnda wiisi kōiki enda kōljes peab ja enda kōlge tōmbab, mis agga ial temma kōlges tōmbamisse liggidalle ullatab ja temmast weiksem ja nõrgem on, siis ei kukku ka meie temmast ārra, eht küll meid temma kōljes, temma ūmberpōramisse pārrast kord sedda wiisi, kord teist wiisi seisma nāitse, kui kārbsed ūhhe terra kōljes, kord ūllewal, ja kord all, ja kord libbamisi temma kōlje peal. Meie ma peal, mis, kui sa tedda kōugelt taewa

alt watab, ümmargune on, kui üks tahhelt poolt natti-
kenne pikkertusses litutud kuul ehk terra, ja mis nüid jo
aärmugi mittu tuhhat korda ümber ja ümber reisitud on,*)
ellab innimeisi, kes just meile omma jallad sealt teiselt
poolt wastu toetawad, tall talla wastu, ja sepärrast wast-
jalgsed kutsutakse, nõnda kui jällle meie omma kord neile
nende wastjalgsed olleme, ja nemmad meist immetellewad,
et meie se ma küljest ärra ei kukku. Se ma külgerõmbamisse
wäggi seisab otsekohhe temma keskkel, ja sepärrast tahhaks
siis ka igga assi ikka ni kaua kukkuda, kui ta siina saaks, se
on: liggi 860 pennikoormad ehk 6020 wersta, sest nõnda
süggawal seisab se ma keskus iggalt poolt. Kui
sa ühhe kaewu kaewata wõiks, mis just 1720 pennikoor-
mad ehk 12 tuhhat ja 40 wersta süggaw oleks, siis ulla-
takš sesinnane kaew otsekohhe ma keskelt läbbi siina teisele
pole wälja, ja lassetsid sa nüid ühte kiwvi siina sisse kutsu-
kuda, siis ei kukkukš ta mitte läbbi ja sealt teiselt poolt
wälja, waid jäeks just se ma keskkel õljuma ehk ujuma
kui kork we peale, ja sedda diete jubba aärmugi erine, kui
alles weel siina saabgi, ühhe teise asja pärrast, mis ma
sulle üks teine kord ütlema saan. Sa jäeb õljuma ehk peaks
õljuma jama seal keskkel, sepärrast, et sealt teiselt poolt ka
igga assi jo jällle siina alla keskelle kukkuda püiab, ja
nõnda iggalt ja iggalt poolt. Sa wata, sedda wisi se

*) 1519 mal aastal pärrast Kristusse sündimist, nüid 323 aastad
taggast, reisis Fernando Magelhaens (loe: Fernando Magelhaens),
üks süddi laewa mees Portugali maalt, kõige effite selle peale wälja,
ja temma laew tuli liggi 3 aasta pärrast taggast ja oli just ümber
se kõige ma käinud. Pärrast sedda on nüid jo mittu tuhhat sedda tekon-
da teinud, ka Tartu linna siiski mõnni, kui se profesori ärra Hofmann.

siis tulles, et ükski siit ma küljest ärra ei kukku; sest
kõigil on ikka se ma keskus se allune, ja se sinnine kumner
wõlm se illewanne pool, mis taewaks kutsutakse, ja
mis sedda maad iggalt poolt ümber pirab, ja kelle
seesta kui ühhe õne sinnise klaaskuli ehk terra sees õljuma
näikse, iggalt poolt lahti, ning ei muult kellelegitki illewal kan-
tud, kui ükski se päwa külge tõmbamisse wäelt.

Se wiir, mis ma sulle seia ollen illes päinna lastnud,
saab sulle sedda ma käimist päwa ümber weel ennam selle-
tamma. Wata tedda,

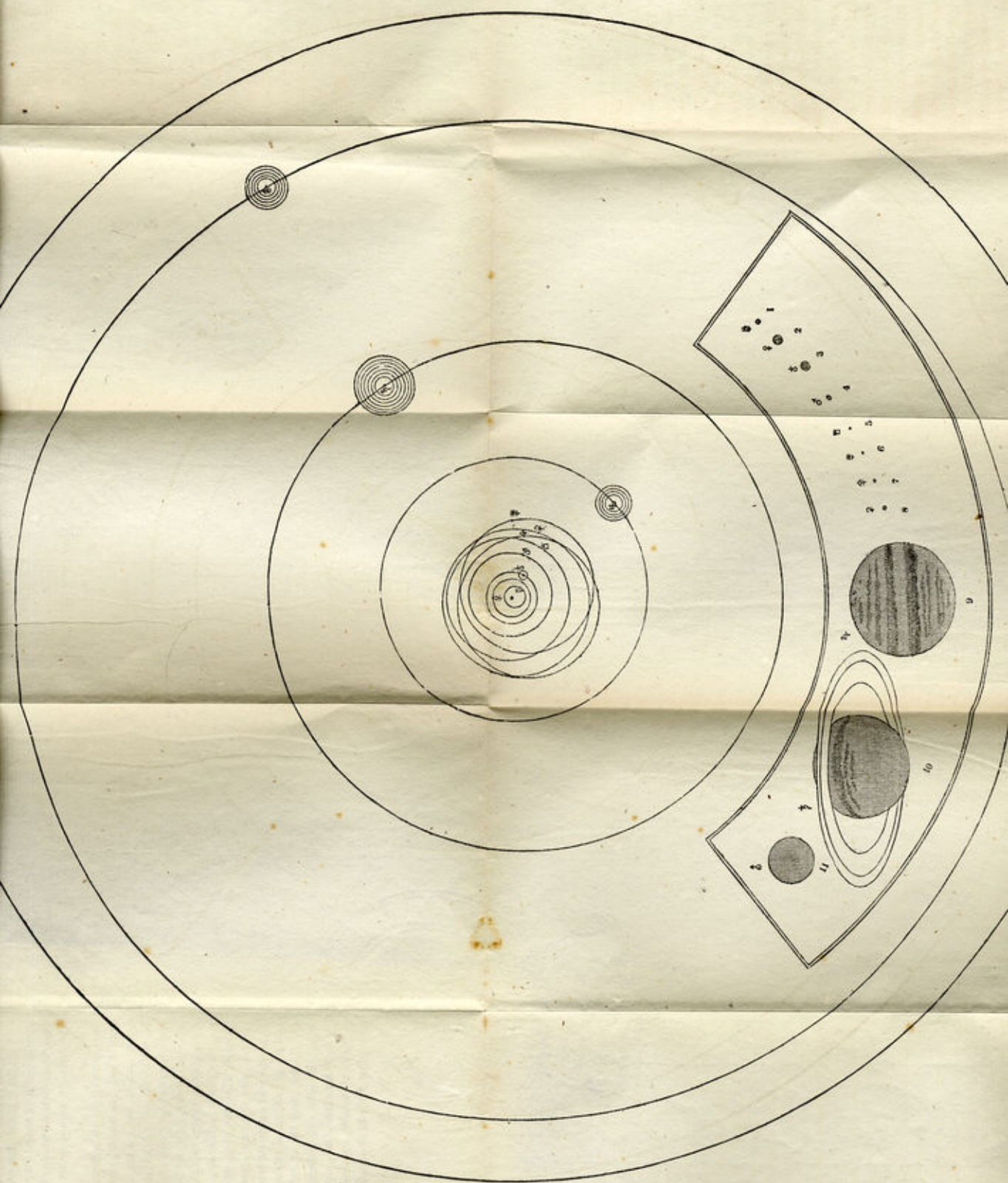
a keskkel seisab üks sädemettega rattas, se on se

pääw; selle ümber jookseb eakessel kaugel üks penis-
 kenne tippulinne joon, mis 12 jao sisse jagatud on (need on
 need 12 ku kohta se aasta te peal), ja selle peal neljas kohhas
 üks weikenne pool warjatud kuul werib, siina pole eeddast,
 kuhhu need numbrid 1, 2, 3 kuini 12 näitwad; se on se
 ma-aasta-te ehk ekliptik päwa ümber; ja se weikenne pool
 warjatud kuul selle peal on se meie ma; ühhel pool, mis
 päwa wastu pdratud on, tall pääw, ja sell teisel pool,
 mis päwast ärra kánatud on, — tall ö. Se joon, mis ta
 keskelt läbbi jookseb põhja poolt lõune pole (P. L.), on ta
 wõllas, kelle ümber ta eínast, omma aasta te peal eeddast
 lendades, igga 24 tuini sees üksford enda ümber kerutab, kui
 rattas omma wõlla ümber, kost meie oimik, lõuna, õhtu ja ö
 tulleb. Number 1 on se koht se te peal, kos meil Januar
 ehk se ue aasta alluustus on, ja nõnda ifka eemalle kóit
 need teised numbrid ka. Nr. 3 jures on jo meie ma eínast
 nõnda se päwa wastu pdratud, et se pääw tedda just
 põhjast lõuneni walguetab. Se on sell 9mal Martsi ku
 päwal, ja siis on meil pääw ja ö ühhe pikkused ja akas-
 wad siis kõigil neil, kes põhja pool ellawad, kui meie siin
 Tartu liinas, päwad ifka pikkemaks ja pikkemaks minne-
 ma, kuini se 9 ma Juni ku päwani se Nr. 6 jures. Num-
 ber 9 jures on September ja 11mal selle ku päwal on
 meil jálle ö ja pääw ühhe pikkused ja akas siis se pääw
 se põhja pool ellawa rahwalle ifka lühhemaks ja lühhe-
 maks, ja se lõuna pool ellawa rahwalle ifka pikkemaks
 ja pikkemaks minnema, kuini se 9 ma Detsembri ku
 päwani, kos jálle ö ja pääw ühha pikkused on. On
 ta jálle Nr. 1 jure taggasi sanud, siis on meil üks
 aasta ehk 365 päwa, 5 tundi ja 48½ minutid ümber. Ilmotsata

kaugel se taewa süggawusse sees seisab tähtede ulgas igga
 ku kohhal ma wastu üks tähtpilt, se on: üks kobar tähti ehk
 mittu tähte teine teise kdrwal, kellest joned ja wirud mõtte sees
 läbbi tõmmatakse, nõnda et sest siis üks pilt saab, mis järrele
 neid tähti taewa all kergem leida jo selletata on. Se Ja-
 nuari ku kohhel seisab se tähtpilt lõwmi Ω ; siis tulleb
 neitsi ω , siis kaal π , (Martsi ku kohhal, mis selle ku öö
 ja päwad ühheliffeks kalub), siis nõelaja μ , (üks wáhja
 sarnane nõelaja ellajas lõune maal), siis kútt γ , siis mäs
 kútt δ , siis wemees ϵ , siis kallad χ , siis oinas ν , siis
 ärg ζ , siis kaskikud η , siis wáht θ . Ja et se ridda
 ehk ümbrus ennamast ellawid lomi kannab, siis kutsu-
 takse tedda loma riddaks ehk ümbruffeks (Saksa keli: Thiers-
 kreis).

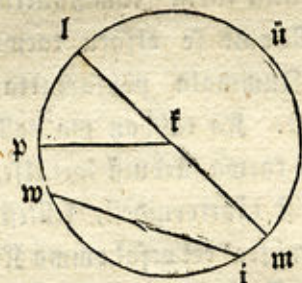
Meie päwa ümber kerutawad peale meie maad weel 28
 teist ilma ehk tähte, need sabbaga tähhed weel ilmjure arwa-
 matta, kellest jo ülle 400 nähtud ja teatud on jo eínemuit-
 silt ajuilt sanik. Need 29 tähte, kelle ulgas meie ma ka
 on, kuida ma sedda paergu üttelsin, jookswad nõnda se
 päwa ümber, kui se suur leht siin sedda näitab. Se kõige
 surema ratta keskelt näitse üks weike tipp ollewad (õigusse
 pärrast peaks ta liggi 800 korda surem ollema, kui kóit
 need tähhet ühte koku, mis ma kohhe siin nimmetata
 wõttan), se weike tipp tähhendab, ehk tähhendagu
 meie päwa. Siis tulleb ta ümber üks weike rón-
 gakenne, ja selle peal káib se temma kõige lähhem täht,
 nimmega Merkur, kelle márk kirjades nõnda wíft üllepañ-
 nakse γ ; siis tulleb Venus ν ; se on se oimiku ning õhtu
 täht, ja ta on üks neist kõige illusamist ja rõõmsamist táb-
 list se taewa ulga sees; siis meie ma ö, ja temma

ümber, 50 tuhhat pennikoormad ehk 350 tuhhat wersta
 temmast ärra, temma ku; siis Mars 7; siis Weäta 5;
 siis Juno 6; siis Pallas 7; siis Isereš 8; siis Jupiter
 4, omma nelja kuga ta ümber, se kõige surem täht meie
 päwa tähtede perrekoõnnas; siis Saturn 5 omma seitse kuga
 ja omma kahhe laia rõngaga, mis ka weel ta ümber
 on; siis wimati Uranus 3, se kõige kaugem täht meie
 päwa perrekoõnnas, mis meie tuñneme, omma kuu kuga
 (lehhe peale on koggematta 5 trükkitud). Nende surus se
 päwa ja teine teise wastu on ka siin ülleštähhendetud. Kui
 sa sedda kõige suremad rattast, kelle jures need buuhstabid
 P. M. seiswad, päwa rattaks (P. M.) arwad, siis on need
 tähhed temma ja ka teine teise wastu nõnda sured, kuida se
 põia nõolinne pilt ehk wiir se Saturni ja Uranusse te wah-
 hel all sedda näitab. Number 1 on siis se Merkur
 ja se nõõpnõela pea surune terrakenne on se temma surus päwa
 ning teiste wastu; nr. 2 se Wenus; nr. 3 meie ma, 20
 millioni pennikoormad ehk 140 millioni wersta päwast ärra,
 nõnda kaugel, et üks reista, kui ta igga päaw 70 wersta
 reisiks, ühtepuhku, päaw päwa järrele, siiske effite 5464 aasta
 pärrast siina saaks). nr. 4 Mars ja nõnda ifka kaugemalle
 kunni nr. 11, kos siis wimati se Uranus seisab. Need
 18 kuud, mis mõnne ümber käiwad, polle kui arwatagi, nad kad-
 dukš siin sellle pildi peal se päwa wastu opis ärra, nõnda
 tiillukessed olleks nemmad. Ja siiski on meie ku kõigest
 agga 50 korda weikssem, kui meie ma. Sabbaga tähtede
 teed jäwad se kord koggunište üllešpannematta, nisañma
 kui ka se selletus, mis igga ühhe tähhe jure olleks ütelda
 ollnud. Ma lubban sedda se armsa luggejalle tullewaks
 aastaks. Kui siis weel ellame, siis tahhan ma talle neist

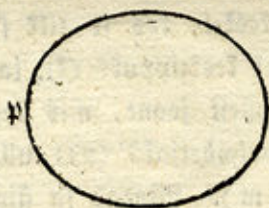

kõigist juttustata, neist surist Jummalikkuiist immeteggudest, mis meile sealt üllewalt se otsatu taewa laggadusse seest Jõsanda, meie Jummal pöhamatta tarkust, wägge ja armu kulutawad. Ka tahhan ma talle siis juttustata neist onitest, kos neid taewa säeduisi loetakse, wadatakse ja arwatakse, se on: neist tähttornidest, kellest se luggeja sedda Tartu liina tähttorni seal eel otsal omma Kalendri ehitusfets üles pantud näeb. Se kõrd agga weel ükspäinis neist asjuist ja näitusfist siin ma peal, mis on: taewa piir, ilma karid ja tuleb.

Agga siin sawad sulle mõnned asjad ette tulles, arwas luggeja, mis effite waja ärra selletata on, eñne kui neist õige se jutt weel tõuseb, ja kui ma pelgan, et ma mõnnes kobbast so kelest õige jaggu ei sa, siis tahhan ma siina sulle klammrite sees mõnni Saksa keli sõnna eht ninimi jure liisata, et, kui affi sull õige selge ei olleks, sa temma selletust siis Sakste kääst küsida wõiks. — Kui sa ühhe silmusfega nõri ühhe tikku otsa wiiskad, nõnda et ta õpfast selle ümber jooksta wõib, ja sa sedda nõri siis wälja sirrutates üksford ümber wead, ümber se tikku, siis loob ta sulle selle omma ümberwetud otsaga ühte ümmargust piri eht joont; sedda kutsutakse ümbrusfeks (ü). Sedda kotta se ümbrusse ketsel, kos se tift seisis, sedda uitakse temma ketsusfeks eht ketsippus (k), ja sedda nõri, eht ka ühte muudki otsekobhest joont, mis ketsippust ümbrusse külge ullatab — poolmõetjaks (p); ullatab ta läbbi — läbbimõetjaks (l. k. m.). Watad sa siin selle weikse wiru (Zeichnung, Figur) peale,

mis ma sülle siin just sellle tarbeks ollen lastnud ülespaäna, siis wõid sa sedda seal kõik ühhe korraga ülle näha ja kätte sada. Se ümmargunne joon (Linie), mis seal neist buuhstabiidest l. ü. m. i. w. p. l. möda jookseb, se on se ümbrus (Saksa keli: Kreis); se joon f. p. on se poolmõdetja (Halbmesser); se joon l. f. m. se läbbimõdetja (Durchmesser); ja se tipp seal f. jures, on se keskipp (Mittelpunkt). Kui peaks sull waja tulles, siis panne ka weel sedda joont se ümbrusse sees endalle tähele, mis w. i. sellatab; sedda kutsutakse wibbu joneks (Sehne), ja sedda kõwverad tükikest seal kõige all, w. i. wahhel, mis kui üks weike pöia tükikenne wälja näeb ja sest kõigest ümbrussest üks jaggu on, sedda ütatakse wibbiks ehk ka pöiks. Üks nisuggune ümbrus, kui se siin on

kuida wisi ennamast need taewa tähtede teed päwade ümber käiwad, sest nad ei olle mitte õige ümmar,

gussed, — üks nisuggane ümbrus kutsutakse pitterkus (p.) (Ellipse). — Noh, sedda wisi; kui se meil siin siis niid kõik peas ja meles on, siis wõime küll jo sedda pärrist juttu ennast allustata, mis meil kõige esite se mõtte sees olli, se on: se taewa piriist ja neist ilma karidest ja tuledest. Ilma karid kutsutakse ka ilma poled ehk ilma kohhad (Weltgegenden). Kui sa ühhe tassase, laggeda wälja ehk merre peal seisad, siis näitse so ümber ja ümber üks ümmargunne piir tõmmatud ollewad, kui üks suur rõngas, ehk kui se ümbrus seal üllewal se esimesse weikse pildi peal, ja sellest rõngast on sisse piratud so ümber üks ea tütt maad, ümmargunne, kui pütti pöhi, kui rattas, kelle keskelt sind ennast näitse, kui seal wiru sees se f. tipp. Taewast ja maad näitse ümberringi kokku wajuma, ühte sama ja sedda rõngast loma, mis ikka sedda kaugemalle ja kaugemalle wälja tagganeb, midda kõrgemalle sa isse taewa pole tõused. Sedda ümmargust piri ehk rõngast kutsutakse taewa piriiks (Horizont) ehk ka näggemisse ehk silma piriiks (Gesichtskreis); näggemisse piriiks sepärrast, et seal so näggemisse ehk silma ullatamisse ots on; ta kaugemalle ennam ei ullata, sa kaugemalle ennam ei näe. Sepärrast deldatakse siis ka Saksa keli ühbest innimesest, kui temma ühte asja ennam kaugemalle ei mõista, ehk tedda ka kogguniiste ei mõista: se lähheb ülle sinnu näggemisse piri, das geht über deinen Gesichtskreis, ehk, das geht über deinen Horizont. Tõssi küll, sest mis sellle näggemisse piri tagga on, sedda sa ennam ei näe, ja mis so mõistusse ülle lähheb, sedda sa ka ennam ei näe. — Kui sa õige kõrgelle taewa pole tõused, kuida sa sedda mäede peal, ehk tule laewadega wõid, mis 59 aasta eest

üks Frantsusse ma mees, nimmega Etienne Montgolfier (loe: Etienne Monggolfie) esimest korda leidis, ja misgaga tule peal sõita võis, siis näed sa väga kaugelle; agga veel kaugemale näed sa, kui so pea tark on, ja sa mõtelda oskad. Ühhe mäe otsast, mis 200 jalga kõrge on, se on: pea aegu nõnda kõrge, ehk üks nattikenne kõrgem, kui se Tartu liina Saksa kerriku torn, mis 185 jalga weab, siis olleks se nõbr ehk poolmõetja so silmast kuini taewa pirini pikk $3\frac{1}{2}$ (se on: kolm täit ja seitse kahheksandikku) pennikoormad ehk $27\frac{1}{2}$ wersta. Igga pennikorem on 7 wersta, igga werst 3500 jalga ehk 1750 küinart, igga küinar 2 jalga, igga jalg 10 tolli, igga toll 10 joont, igga joon 10 tippu pikk. Üks tipp ei olle enam palju pikem, kui üks juutse karm jämme on, ja siiski mõdetakse temi maga veel ja on veel penemidki mõdetussid. Igga ühhe mäe otsast, mis 27 tuhhat jalga ehk liggi 8 wersta kõrge on, kui se Dolagiri mägi seal Asia ehk ehk oimiku maal, se on seal maal, kos need pühhad liinad Jerusalemi, Betlehem ja Natsaret leida on, ja se Sinai mägi, kelle peal nüüd jo pea 3342 aastad taggasi ükskord wälgu ja müristamisse all Jehowa pilwede seest need pühha 10 täsku Moosesse kätte kulutas (wata piblitamat. 2 Mos. ramat. 19 ja 20 peatük.); ma ütlen, ühhe nisugguse mäe otsast, kui se Dolagiri mägi on, näeksid sa ühhe ainsa korraga, kui agga so film ni selge ja wäggew olleks, sedda kõiki felleetata, ennam, kui 350 wersta sihti läbbi kui ühhe noliiga, ni pikk olleks seal so poolmõetja ehk se joon so silmast kuini se taewa pirini alla. Misfuggune tütt maad, ja misfuggune suuv rattas so ümber, kui sa seal ennast ükskord omma kašina peal ümber kánad! Ja mis löbb sull seal

ennast lahti otse kui ühhe korraga so immetellewa silma ees seal all so ümber ja ümber, misfuggane näitus ja pilt! Üks pilt, täis walgussid ja warju, täis walgušetuid ja warjutetuid paiku, kirgades teine teise kõrwal, seal ja teal ülle kõige se ma, mis so film näeb; täis wärwifid igga karm ja wissi, rohkelisi ja sinnifid, kui kõige se illusama pildi peal; musti ja walgid; rohkelised põllud, täis õnnistust ja lotust; õitswad orrud ja karjamaad karjad peal, wälkjad elledad järwed päwa paiste sees, liinud lenidades nende ümber, igga üks omma wisi ja sädusse jäwrele, kuida neid lodi; tumme sinine taewas so ülle ja sinnised paksud kohkawad metsad so all, kos kaugel ja kaugel jõed kui õbbe, lõngakessed läbbi wiskuma näitse. Kõrbed ja sõdid, jõed ja järwed, metsad ja laned, põllud ja einamaad, liinad ja küllad, kõik jäwad kaugelle süggawalle so alla, kofku wajudes ühheks weikset pildiks. Jõed näitse, kuida ma sedda jo effite ütletsin, kui weiksed õbbekarwalifised keermekessed läbbi rohkelisse sidi ja sammeti keerlema, läbbi einamade, orrude ja metsade, ifka kaugemale ja kaugemale, kuini siis wimati kõik, uddusemmaks ja ifka uddusemmaks minnes, siis opis so filmist ärra kaub. Sa watad sealt illewalt alla, kui taewast ma peale. Näed sedda maad ja tuined tedda ja ei tahhaks ennam taggasi tulla. Sa watad alla, ja näed seal ka neid muttukeisi likuma, õige weikset, mis muidu ni ülli wäga sured on; näed neid ja naerátad nende rõhkimisse ja rabbelemisse ülle, ja küsid ennast: mis peaksid nad seal siis nõnda küll sõudma ja püidma, eddasi ja taggasi, kui sippelgad, karsimatta siina ja tãina, mõnni põllu peal, mõnni einamaal, mõnni te peal ja jãlle mõnni

ult teisi seal kulla ja liina ulitsate raddal lifu-
mas, ruttu ja ruttu, ei tea issegi miks parrast. Kõrs-
sid, mis muttufessed need küll peaks siis seal ollema,
nõnda süddiste sappeldawad nemmad seal all, sureliffed ja
sureliffed weel pealegi, otse kui olleks se kõit mailm just üks seal
nende parralt? Need on need muttufessed, mis kutsutakse
— — — ei, need ei olle muttufessed, need on innimeffed.
O wata, sõbber, ni surufe ta ongi, se innimenne, seal
kõige omma wäe ja wõimu, omma surusse ja pragga-
missaga, kui tedda sealt illewalt wadatakse. Mi weike ja
wäeti, ja siiski jällle ni ütlematta suur, sedda kõiki wa-
data, mõttelda ja mõista, mis se ilm immeteggusid enda
sees kañnab, sest tähtetega ehitetud taewast kuñi se kõige
alwema ja maddalamma põrmufesseni mahha. Ja o mis
suur on ta, sellle tundmisse sees ka weel sedda Waimu en-
nast leida ning armaštata, kes sedda kõiki on rajanud
ja ehitanud! O — se innimenne polle mitte se maake,
se muddane pattu kott, kelleks tedda mõnni waene
kiffendab. Mõina innimeffele tarkust ja arri temma
süddant, näita temmale, mis on puhtus, mis õigus,
mis Jummal ja liggemisse arm, walgušta ta waimu,
et lähheb tall kõit pahha ta meles irmsaks ja jälledeks,
kõit kurjus, kui on: walle, tiggedus, wõera asja pliidmisse
immu, kaddedus ja ahnus, aña tallle õppust ja
äid kombeid, siis saab ta üks Ingel, üks Jummal siin
ma peal ollema. Siis lahtub temmast ka kõit, mis tedda
õñnetuks wõiks tehha. Sest rummalus ja tuhmus on üks,
pääniš se willerfusse emma. Eht nüid küll siis se
mäggi, mis ma eñne sullle nimmetassin, se on se Dolagiri
mäggi, se kõige surem ja kõrgem siin ma peal on, nõnda

et temma allusus mittu sadda ja sadda weršta ümbrust
kañnab, ja emma latw jo añmugi ille pilwede ullatab,
siis polle ta õñmetegi se kõige omma kõrgusse ja laiusse-
ga se ma enda wastu koggunište sureliffem egga torre-
dam, kui üks liwa terra ühhe eakesse one wastu. Se en-
ta kaub ta wastu opis ärra; ni suur on se ma isse, ja
ni weike temma wastu se suur ilmatu Dolagiri eht Da-
walagiri mäggi. Kui sa nüid weel se laggeda wälja eht
merre peal seisab, kos sa kõige effite seisid, eht seal mäe
otsas, eht ka weel mõjalgi muul kohhal, üks rōssine immu ja
tahtminne süddames, Jummal lodud asjade peale mõt-
telda ja neid nähha ja tunda sada, ja sa siis kånab omma
nāggu siina pole, kos se pääw ommas säedusses kõige kõr-
gemal taewa all paistab, kui lõunat walmistab ja rahwas
lõunalle tūffima affab, mis järrele ka siis kõit tuñi kellad
säedetakse, sest just sell silma pilgul, kui pääw siina kohta
on sanud, kost ta kõige kõrgemalt allla wadata wõib, just
sell silma pilgul on all ma peal kell 12; ma ütlen
kui sa omma nāggu siina pole pōrad, siis sab sull
kohhe jonelt se lõuna eht keskpäwa kaar ees (Süden).
Mis se on? se on üks mõttete sees tehtud tipp taewa piri
peal, just sell kohhal all, kos pääw illewal seisab.
So selja tagga siis, otsekohhe se lõuna wastu, seisab
se pōhja eht kesk kaar (Norden), kost se külm tul-
leb ja need furred ja luiged ja anned ärra lendawad lõuna
pole, kui kās on, et minnet tulleb, ja talw affab tullema.
Agga Jummal oidku igga ühte, sedda teed ette wōttmast,
kui ta temmast ühtegi ei tea; ta saab siis wist seal otsa
sellle te peal seal wõeral maal. Parremalle kääle jäeb sull siis
se lāne eht õhtu kaar (Westen), kos se päike allla lähheb

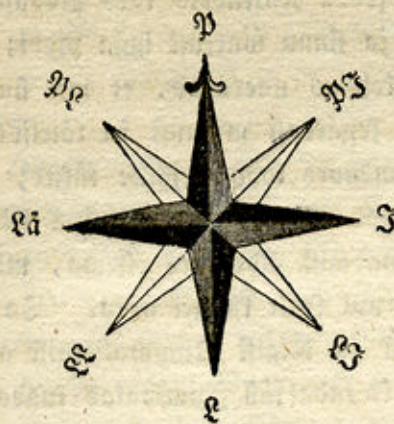
metfa ja mäggede tahha, kui ta sind Jummalaga jättab, rõmus so ülle, et sa jällle nõnda wirt ja ussin ollid eale tõle, ja rõmus jo ette, sind oüimen jällle nõnda nähha, agga sullle ka immelikkul wiisil, kui so südda isse-eadast, kes teab mikspärrast, waiksemaks ja ifka waiksemaks miünes otse kui ühhe iggatssemisse ja lahsumisse mõtte siise langeb, ütteleb, et üks kord sull ka se suur õhtu ehk tund tulles, kos temma sullle wimast korda paistma saab. So pahhemalle kääle, kui ifka weel nõnda seisad, kuida sind essite juhhatati, jääb siis se idda ehk oüimiku kaar (Osten), kos, kui õ on mõda läinud, ja unni furbade aigust parrandanud, tassane ja ärda siis jällle se noor walgus tõuseb, ja se koidu täht paistma akkab ühheks ueks elluks ja lotusfeks igga lomale, mis ial kääb ja ligub. Meed on need 4 suurt ilma fari ehk poolt. Tahhad sa kui merre kääa, ehk kui põllu mees, ehk kui üks mu mõttleja ning tarkust armastaja innimenne üllepea neid weel rohkem tunda sada, ka jo se tule tundmisse ja nimmetamisse pärrast. siis panne weel ka sedda endalle tähebele, mis ma siin kohhe sullle ütelda mõttan: Põhja ja idda keskel, just keskel, on põhjaidda (Nord Ost); idda ja lõuna keskel on lõunaidda (Süd Ost); lõuna ja läne keskel, on lõunalään (Süd West); läne ja põhja keskel on põhjalään (Nord West). Põhhi ja lõuna beldatakse ifka ette, se sõnna allustusfeks, mitte idda ja lään, sest fegi ei ütle: iddapõhhi, iddalõuna, länelõuna, länepõhhi, waid ifka sedda wiisi, kuida ma sedda essite kirjutasin. Meed ühte kofku on siis nüid need 8 kõige tarbimad ilma fari, ja nende järrele nimmetakse siis ka need tuled. Ühhele laewamehhele, kes igga tuult tundma peab, on neid karisid weel rohkem waja, üks tükki 128 ehk ka 256 ti. Se tuul, mis põhjast

puhhub, ei olle muud fegi, kui se selge põhja tuul, külm ja walli. Sa tulles Lappu ja Some maalt, wiyhane ja pahhane, teeb kõit sood ja rääbastikkud kiüni ja panneb kõige jõe ja järwedelle kaned peale, et mõid ülle kääa, kuida sa agga isse tahhat, jalla ehk koormaga. Se tuul, mis põhjaiddast tulles, sedda kutsutakse põhjaidda tuleks, ja temmap se siis ka ongi; ennamast kuim. Se tuul, mis iddast tulles, on se idda tuul, kuim ja elle, sest ta tulles ülle suurte laiade made, kos ta palju wett ülles tõmmata ei sa, ja polle tall siis ka pahhandust ühtegi. Se tuul, mis lõunast tulles, on se lõunatuul, nattikenne rössine ja eitlik ja ei tea ta ka siis issegi, mis ta sull siis dieti seal tahhak; agga soe on ta küll, sest ta tulles otsekohhe sealt Afrika ja Turgima saunadest seia põhja pole eünnast jahhutamma, jault ülle keskma merre.

Se tuul wimateks, mis läne poolt tulles, on se läne tuul, ja temma on siis ka sesaimmane, kes meile süggise ja saggedastki ka suuwel, kõige ennamast eina ja ruffi ku ajal, wiyma toob ja meie einama ja põllu peal meie lotust ning waewa rikkub. Agga mis tall wigga sedda tehha, ta tulles sealt läne merre taggast, mis kohhe meie ma külge lainetab, ülles, tormilt ifka seia meie pole, tõmbab eünnast seal merre peal auru täis ja rapputab sedda siis, kui just meie kofhta on sanud, siin mahha, ja mõnni-ford nõnda nobbedaste, et ühhe ainsa päwa sees kuumme ehk ka katiskümmendki ropsu sedda süggust nalja eita armastab, kõige ennamast, kui näeb, et waimud, walged kui luiged, rehhadega ölla peal lole lähwad. Põlwed agga, armas luggeja, ei olle muud middagi, kui we aur, mis allati, ödd kui päwad, kõige ennamast, kui ilm soe

on, merredest, sodeest, järwedest, jödest ja allitadest illes on tõusnud, taewa pole, kos tedda siis tulest siina ja tänna aetakse. Kui aur weel alles maddalal on ja alles weel möda metsi ja mäggesid einast illes kerutab, siis ütakse tedda udduks, agga kui ta jo kõrgelle on sanud wersta kolm, nelli ehk wiis, ehk kolm, nelli ja wiis korda kõrgemallegi, siis antakse talle se nimmi: pilw ehk pilwed. Nende sees on mõnnikord terwe merri wett, mis meie ille lendab tule peal, ilma et meie sedda igga kord mõttlekski. Igga auru tipp on üks weike, otsatu weike rakkukenne, seest õnes ja tuult täis, tuult mis õhem on, kui se wäljastpidine tuul, kes tedda siis illes litsub, kui wessi korki, kui sa tedda põhja wajutassid. Kui se aur nüid õige kõrgelle on tõusnud, kos se tuul, kes illes pole ifka õhemaks ja õhemaks lähheb, tedda ennam ei tõsta; siis jääb ta siina kifuma ehk õljuma, kui kork we peale, ni kauaks, kui se tuul seal illewal einast, olgu mitš pärrast taht, kulumemaks lõbb, neid rakkukeisi siis kofku rõhuhub ja rakkemaks teeb. Siis kuffuwad nad sealt troppi ehk pissara wisi alla, ja se on siis se, mis ütakse wihm. On seal kuffumisse jures kōskil allamal pool üks järk õige kūsma tuult, kofst nad läbbi kuffuwad, siis jäetawad nad se te peal ärra, ja tulles siis sülle selge walgid ernid mahha. Se on rahhe, penike ehk jämme, mõnnikord ruffika suruscd pähtlid, ja se põlltu mees sedda koggunište ei tahha.

Kuida se wätk ja mürrištamine ehk piffne sünnib, mis süidlast süddant kōfkuma ja wärrisemma teeb, sest tahhan ma sülle üks teine kord rāfida. Sekord agga seisku nüid üks päiniš weel nende karide selletussels se weikenne wiir siin illespantud, mis karināitjaks (Windrose) kutsutakse:

Se raag seal, kos P. otsas seisab, näitab põhja ehk põhja kari; P. J. näitab põhjaidat; J — iddat; L J — lõunaidat; L — lõunat; L L — lõunalaant; Lā — laant; P. L — põhjalaant. Kui sa nüid teada tahhad, kos pool se ilma sees se põhhi, ehk idda, ehk laan ehk üks teine neist karidest on, siis säeda sa sedda enda karināitjad nõnda illes ühhe laua ehk akna peale, et põhhi põhja ja lõuna lõune wastu seisma tulles. Kuhhu pole siis so karināitja P. sihhib, seal pool on siis se põhhi; kohhu pole L — seal siis se lõuna, ja nõnda ifka eddasi need teisid karid ka. Kos agga se õige lõuna seisab ilma sees, sedda sa jo tead, Se polli ja seal kohhal taewa piri peal all, kos se päike kōskpāwal kōige kõrgemal illewal paistis.

Nüid, armas luggeja, kui ma sedda kōiki sülle ollen ütelnud sanud ja ma nüid omma kōnne sinnuga se kord lõppetama affan, siis tulles sa, se on sinu innimesse pilt ja nāggu, mulle weel õige ārkalt mo waimu silmi ette, ehk küll ma sind ei tunne, otsekui ka sa mind ei tunne. Ma näen sind — sest ma tean küll, kellele ma sedda siin kirjutan — sinu waese pimmeda

kambritesse sees sedda Kalendrid k  es p  ddamas ja lugge-
mas; n  den sind ja sinnu waesust igga p  ddi; n  den ka, k  -
da sa m  nnes k  hhas naeratad, et ma sinnu keelt diete
ei o  ka, ja sinna sep  rrast minnust ka t  ieliste armu ei sa;
n  den k  ida sa m  nnes k  hhas j  lle k  ssid, kes peaks ta
siis k  ll seal n  nda ollema, se kirjutaja? M  nnes k  hhas
n  itse tall k  ll tundmist s  ddames ollema, m  nnes k  hhas
j  lle on ta kui tuul sealt kaugel   rra. Ta kirjutab k  ll
taewast ja maast ja k  igist Jummalikkui  st asjuist, agga
kas peaks tall siis ka endal k  ll Jummalad s  ddames ollema?
Kas peaks ta ka innimeisi, ka meid armastama, waid ar-
mastab ta agga   ts  p  iniis isse e  nast? Sedda k  ssid sa,
mo armas; mis ko  tan ma sulle? Ma ko  tan sulle
selle peale tassane ja allandlikk: t  ielinne polle   ts  ki siin il-
mas, agga sedda ma k  ll tean ja selle j  rrele ma iggatsen
ommas s  ddames, et peame igga  ts p  idma, ikka igga
p    w parremaks, targemaks ja p  hhamaks sada J  -
sanda meie sure Jummalalapsiks, ni kaua kui
meil siin ilmas ial ellu on. Sep  rrast sowin ma siis ka
sulle, mo luggeja, mo ing, mo s  bber, ot  i endalle, kui tah-
rat sa siin ilmas Jummalal auks ja innimeste eaks
ellada, sest selle tarwis on meid seia lodud,   ts  p  iniis sedda
warra, mis iggaweste ke  stab, mis tulli ei p  lleta, ei up-
puta wessi ja   ts  ki surm ei nela, — ot  i endalle tarkust,
armu innimeste wastu ja s  ddame puhtust; tarkus on par-
rem kui k  ik k  ld ja   bbe siin ilmas, ja   ts   ea, ning   hhe
puhta neitsi sarnane s  dda ehhitab ennam kui illu; ta on
j  dam ja ke  stab ka weel seal pool auda, kos k  ld ja   bbe
ennam ei k  i. Agga kost pead sa siis sedda tarkust sama,
kes tulles tedda sulle andma? O armas, sedda saat sa ig-

galt poolt,   ppi agga m  ttelema ja k  igis enda   ber watama; se
ilm so   mber on   ts   suur ramat, t  is k  ldsid   ppetui  i ig-
ga p  ddi; seal seisab s  ggawus ja tarkus sees, seal w  ggi
ja arm p  hjamatta, loe agga tedda ja sa   ntsaks.
M  ttele ikka, kos sa agga ial siin ma peal k  id e  t wibid,
Jummalal sure teggude peale tassausse ja maddalusse sees
  rda melega; ta tulles siis sulle ikka wastu iggal pool,
lahke ja elde, ja   nnistab sind ning sadab sind se   ige
ja tassase te peale. O s  bber, kes Jummalal teggusid t  nd-
ma   ppib, ei se olle ennam   nnetu, se   ppib tedda e  nast
t  ndma ja temma   ntsust ning rahhu wai  tsma iggawesseks el-
lusk. J  rrele m  ttelemist agga ja   ppust, mo armas, on
  tlematta waja, kui sa t  ieliste, kui innimeh  ne Jummalal
n  du ja tahtnusse j  rrele siin ilmas ellada tahhad. Sest, ei lahku
sinnust e  ne so waesus egga   dda, ei e  ne so willetsus egga
pudus, kui so rummalus ja tuhmus sinnust ei olle k  ddu-
nud. Sep  rrast   rra ota siis ka ial endalle w  ljast poolt
   ne, waid arri   ts  p  iniis omma waimu ja s  ddant, seal
ka  wab so    n, seal so k  ige   llem warra, sedda ihka.

Ei lahku sust e  ne se   ,
Kui p  ike sull   rdast saab toitma,
Ei e  ne sust pimmedusse t  ,
Kui walgu   so waimu saab toitma;
Sep  rrast w  tta wadata,
Ja k  igest melest ihkada,
Ja ot  ida ja   ppida,
Et aegsast selgust saaksid.

Kui sa jo sedda iggatsed ja aimad,
Siis tulles sull se o  mmik jo,
Ja p  ike a  kab t  usma,

Ja atkab immelikkust seal,
 Kui kaugelt läbbi õ, üks eal
 So süddamesse üidma:
 Oh tõuse ing, siin on se aeg,
 Sind ette walmistata;
 Siin on se aeg ja on se paik,
 Kos iggaüks peab püidma.

Ei tulle sulle muidu eadust,
 Ei rõmu, ausust teiste seas,
 Ei ühhe ainsa asja teadust,
 Kui sull ei olle tarkust peas.
 Ilm tarkufeta polle se ilm,
 Sull foggunist kui tehtud;
 Sull on küll film, ei näe se film,
 Küll kõrw, se kõrw sull weel ei kule;
 Sull on küll lodud waim ja meel,
 Ent nemmad sull ei märka weel,
 Ei eüne, kui saad walguft.

Kui agga olled sa sedda sanud,
 Ja olled sa üks dige mees,
 Ja dige kassu täitja:
 Siis ella selle ussu sees,
 Kui tõe wälja näitja;
 Sa kuhhu ärra wangu tealt,
 Kas tulgu kiusjad siit ehk sealt,
 Kas kuld ja õbbe, — kõi ma ilm,
 Sa pea puhhas omma film,
 Siis jääb sull ifka digus;
 Kui digus mitte ilma peal,
 Siis digus taewa tähtes seal,
 Kos wanna Issa ellab.

Mbg.

Innemisse ausufest.

Mo heng, oh pea melen sedda,
 Kenk palget sinna kannat tääl,
 Nink tenna rõõmsan melen tedda,
 Kell' kittust laulap fike hää;
 Ja ella awwus temmale,
 Kui omma helde Issale.

2. Kül omma lojalt häste tettu
 Rif lomo, ke siin ellawa,
 Nink temmalt ette ärranattu,
 Kes neist weel ilma tulles;
 Ent neil om pudus mõdistuffest
 Nink taiwalikkust tarkusfest.

3. Zirk kittap laulden omma lojat,
 Ent kittap tedda teedmata,
 Ei tunne sedda õnnetojat,
 Kenk arm om ärramõõtmata,
 Ke awwap üles omma kät
 Nink annap, mes täll' tarwis lät.

4. Ka tõise maitse lomo näütwa
 Hend õnnelikko siin nink sääl,
 Nink rõmo-hälega ka täütwa
 Rif paiku mõtsan, wälja pään. —
 Ei sa neilt tuttus loja aaw,
 Ei temma heldus, essa-nõuw.

5. Mull' ütfinda om temmalt antu
 Meel, mõistus, henne-teedminne;
 Ta waim om minno sisse pantu,
 Nink sega loja tundminne.
 Ma tija, kes fik wallitsep,
 Rif hāga täüdap, holitsep.

6. Ta kirjut sädust sõamette
 Mull' kistumatta tähtega;
 Se nuhtlep kurja, säep ette
 Kik hääb ta õnne, ehtega.
 Ma kule hengest Issa häält,
 Ke taiwate mo nomip täält.

7. Ni om mo mõistus walgustedu
 Mo loja surest tarkussest;
 Ni om mo südda ligitedu
 Ta essa-melest, heldussest.
 Mull' tunnistap siin ilman fik:
 Näts, Jummal om sull' armolik!

8. Ma loe kõrgussen ta armo,
 Mull' taiwas sedda juttustap;
 Ma panne immes tähte arwo,
 Ma-ilm mo sõand rõmustap.
 Eht olgo päiw, eht olgo õ,
 Mull' arwalik om loja tõ.

9. Ni annit sinna, Issa, mulle
 Meelt, mõistust, hennest ossaust;
 Se teep mo latses, hõimus sulle;
 Ma kannan sinno sarnaust.
 Eht litsko mo kül waiw nink piin,
 Mo õnsus kaswap siski siin.

10. Läss' mull so tutta, kummardada
 Jks waimun, tõtte-melega
 So nimme laulden üllendada,
 So kitta wagga kelega.
 Sis ella ma siin õnsaste,
 Lõ ilmast taiwa rõõmsaste.

G. M.